

კიდევ ერთი
ფუჭი დღე .

**მოკლეს ეჭიმი,
აკადემიკოსი
ნოდარ ბოხუა**

«განვიდ.
საბანავ»

ჩვენი გაზეთის ნომრიდან
შეიტყუე, რომ
საქართველოში ვიზიტის
დროს ანანურის ტაძარში
მოინათლა რუსეთის თავდა-
ცვის მინისტრი პავლე გრა-
ჩოვი. ამ ფაქტს უკვე რუსე-
თის გაზეთებიც გამოეხმაუ-
რნენ. ვთავაზობთ მუშაკთა
კლასს „მოსკოვსკი კომსომო-
ლეციდან“.

თბილისი მპ-2 მპ.

ქოეუნისგაგი
ხელისუფლებიდან
გამოაქვეს

თბილისი მპ-4 ბპ.

საქართველოს
კიდეზე პირთი
«მოღალატე».

მისი
გაერთიანების
«მტკვრი»

იხილეთ მმ-7-8 გვ.

იხილეთ მკ-2 გვ

შეხვედრის უფასო გამო!

ზაყვარაბული ჩარჩილი

ეროვნული
ბიზნესი

ვილა ჩერჩილი კი მეგობრული კონტაქტები აკავშირებდა მანამ, ვიდრე ორივემ 80 წელს არ მიაღწია.

ჩერჩილი მას წერილებს მეორე მსოფლიო ომის შემდეგაც წერდა. და ის ფაქტი, რომ იგი (მიურიელი) ამ წერილებს სიკვდილამდე, 1964 წლამდე ინახავდა, იმის ფაქტის საშუალებას იძლევა, რომ ჩერჩილის სიყვარული მისადმი სრულიად არ იყო უარყოფითი. უინსტონ ჩერჩილის წერილები გაიყვანა 76 ათას გირვანქა სტერლინგად. ესაა პირადული ხასიათის სულ შეიდი წერილი. ისინი შეიძინა მალკოლმ ფორსმა (უმცროსმა), ამერიკული საგამომცემლო იმპერიის მეთაურმა, რომლის გვირგვინსაც ამჟღავნებს მსოფლიოში ისეთი ცნობილი ჟურნალი, როგორიცაა „ფორბს მენეჯერი“.

„ფილიპ მასკამი“, ლონდონი

ზოგისთვის ის უდიდესი მხედარი მთავარი, მეორე მსოფლიო ომის გმირი. სხვებისთვის — რასისტი, თანაც, პირველ ყოვლისა — რასისტი და მერე — სახელმწიფო მოღვაწე. მაგრამ, აი, გამოჩნდა სერ უინსტონ ჩერჩილის კიდევ ერთი სახე, რომელიც სრულიად არა აკავს ყველა დანარჩენს.

მცირე მოცულობის შეკვრა სასიყვარულო წერილებისა... ვკითხულობთ ცხელი ენებით აღსავსე ამ სტრიქონებს და თვალწინ წარმოგვიდგება შეყვარებული მმართველობაში, ან ბრძოლის ველზე. ეს წერილები გამოფენილი იყო აუქციონზე და, ზოგიერთი მკვლევარის აზრით, ისინი მოწმობენ, რომ XX საუკუნის ამ ერთ-ერთ უთვალსაზრისოეს მოღვაწეს რომ ეჭირნა მასზე, ვისაც ამ წერილებს უზავნიდა, გამოიცხადებდა არაა, ჩვენი დროის ისტორია, რაღაც თვალსაზრისით, სხვაგვარად განვითარებულიყო. მაშინ ჩერჩილი, საუბრად, ვერ გახდებოდა იმ მასშტაბის პოლიტიკოსი, როგორცაღაც დღეს ვიცნობთ. ამას კი, ალბათ დაგვტყუებდნენ, შეიძლება, გარკვეული გავლენა მოეხდინა იმ მოვლენებზე, რომლებიც, მაგალითად, მეორე მსოფლიო ომთან იყო დაკავშირებული.

მაგრამ ჩერჩილი ვერ დაქორწინდა მასზე. მიურიელ უილსონი იმდროინდელი ინგლისის (მიმდინარეობდა 1904 წელი) ერთ-ერთი უმდიდრესი ადამიანის ქალიშვილი იყო. ახალგაზრდა ჩერჩილი კი — ბრიტანეთის პარლამენტის ერთ-ერთი და მწველი წევრი. და ქალმა ჩერჩილის ნახვად გრძნობებს უარით უპასუხა. მაგრამ, ო, რა სიტყვებია დიდი ბრიტანეთის მომავალი პრემიერმინისტრის ამ წერილებში, როგორი გულმრთველობა, როგორი პოეზიაა მათში!

აი, სტრიქონებო ჩვენამდე მოღწეული ამ წერილებიდან: „თქვენ ისე შორსა

ხართ, როგორც დიდებული, ბრწყინვალე, მაგრამ, სამწუხაროდ, ჩემდამი გულგრილი, მზის სხივებში აფერადებული თოვლით დაფარული მთის მწვერვალი“. სხვა წერილში ჩერჩილი მუსლიმდრეკილი სთხოვს მიურიელს, რომ მან წაიკითხოს რობერტ ბიორნის სამი ლექსი, რომლებიც, როგორც თვითონ მიიჩნევს, მის აზრებს, მის სასონარკვეთილებას ესმაურება, „რა თქმა უნდა, თქვენ იოტისოდენად არ გიყვარვართ“. და მაინც, იგი იბრძვის, არ კარგავს იმედს — არსებობს რაღაც, რაც უხილავი ძალებით აკავშირებს მათ: „გასაღები, ო, რომ შეიძლებოდეს ასეთი გასაღების პოვნა, თქვენ რომ ნება დაგვრთოთ, ერთი წამით შემეხედვა ამ გასაღებისთვის, მაშინ, მჯერა და მნამს, ჩვენი გულები გაიღებოდა ერთმანეთისთვის“.

ჩერჩილმა ცოლად შეირთო კლემენტინა პოზიე (მისი თანამგზავრი მთელი ცხოვრების მანძილზე) ოთხი წლის შემდეგ, რაც მიურიელმა უარყო მისი სიყვარული. და როგორც ჩერჩილი თავის ავტობიოგრაფიულ ნიგში წერს, „მან „მეუღლესთან ერთად ბედნიერი ცხოვრებით იცხოვრა“.

როგორც ჩანს, კლემენტინამ რაღაც იცოდა სერ უინსტონის პირველი და დიდი სიყვარულის შესახებ. აუქციონზე გამოფენილ ერთ-ერთ წერილში, რომელსაც კლემენტინა მიურიელის ბიძაშვილს უზავნიდა (ეს ამბავი უკვე ლეგენდარული სიღამაბის მქონე მიურიელის გარდაცვალების შემდეგ სდებდა), ჩერჩილის შემდეგ წერდა: „ის (მიურიელი) ჩვენი, განსაკუთრებით, უინსტონის ძველი მეგობარია“. და შემდეგ ამატებს: „მე გეონია, რომ ახალგაზრდობის წლებში მას (უ.ჩერჩილს) ძლიერ უყვარდა იგი“.

უინსტონ ჩერჩილის შეილის რანდოლის აზრით, მამამისი არა იმდენად

მიურიელისადმი ნახი გრძნობების ტყვეობაში იმყოფებოდა, რამდენადაც იმ უზარმაზარი ქონების ტყვეობაში, რომელიც მემკვიდრეობით უნდა რგებოდა ამ მართლაცდარაწმენდებრივ ქალს. მაგრამ მომავალი პრემიერმინისტრის წერილები უარყოფენ მერკანტილურ მოტივებს, რომელთა გამო შეილს მამის გრძნობებში ეჭვი შეაქვს. „როგორ მიყვარს თქვენთან ერთად ყოფნა — თქვენი ყურება, თქვენში ყოველთვის რაღაც ახლის აღმოჩენა, უზარალოდ თქვენს გვერდით დგომა“, — წერდა ახალგაზრდა ჩერჩილი მიურიელს.

ჩერჩილი არ იყო ერთადერთი ადამიანი, რომელიც მიურიელის მომხიბვლელობის ტყვეობაში მოექცა და რომელსაც იმ დროის ულამაზეს ქალად მიიჩნევდნენ.

რაღაც კავშირები ამ ქალს პეონდა მეფე ედუარდ VII და სახელგანთქმულ პოლარულ მკვლევართან, კაპიტან სკოტთან. ერთ-ერთი ისტორიკოსის მტკიცებით, მიურიელს ყავდა შეილი (ბუნებრივია, უკანონო) მეფედარსიგან ჯერ კიდევ მაშინ, როცა ის უელსის პრინცად იწოდებოდა.

მიურიელი 29 წლისა იყო, როცა ჩერჩილს შეუყვარდა. ამ დროს იგი ცხოვრობდა პალეში, მამისეულ დიდ სასახლეში, სადაც, როგორც მოყვარული მსახიობი, რაღაც სპექტაკლებში მონაწილეობდა, აგრეთვე, ცხოვრობდა ლონდონში. პირველი მსოფლიო ომის დროს მოხალისედ წავიდა არმიას, იყო მედიცინის და, 1916 წელს გათხოვდა მაიორ მაიკლ უორდზე, მაგრამ ქორწინება, როგორც იტყვიან, ბედნიერი არ აღმოჩნდა. მაიორს, რომელიც ცოლზე 9 წლით უმცროსი იყო, უფრო მეტად ატყობოდა აინტერესებდა, ვიდრე ლამაზი ცოლი. 1932 წ. იგი ავტოკატასტროფაში დაიღუპა. მიურიელი მეტად აღარ გათხო-

მოზაიკა

პარადონას „ბასტროლემი“ გადარაბის თანხლებით?

თანამედროვე მომ-მუსიკის კერები მდონა და მაიკლ ჯექსონი, ზოგიერთი მუსიკიმი მქადაგებლის აზრით, ისლამური სამყაროსთვის საშიშროებას წარმოადგენენ. ამ მიზეზის გამო, მათ, „დასავლური ცხოვრების წესების მატარებლებსა და პროპაგანდისტებს“, მთელ რიგ მუსლიმანურ სახელმწიფოთა კლერიკალურ წრეებში უკვე არაერთხელ წყველიდნენ. ცოტა ხნის წინ მსახიობებთან ანგარიშის გასწორების მორიგი მოწოდება პაქისტანიდან გაიშა.

„თავისი ქცევითა და სცენური გარეგნობით მდონა და მაიკლ ჯექსონი ათასობით მუსლიმის უბოროტოვებას ანგრევენ, აშორებენ ხალხს რელიგიას, ეთიკასა და მორალს. ისინი ისეთივე ტერორისტები არიან, როგორც ბომბის ამფეთქებლები. ორივენი გასამართლებისთვის პაქისტანში უნდა იქნეს ჩამოყვანილი“, — განაცხადა პაქისტანის „ისლამის პარტიის“ ლიდრმა ნემატულა ხანმა. რელიგიური მოღვაწის აზრით, მთელ მსოფლიოში ბოპულარული მომღერლები პროპაგანდას უწყვენ ამერიკული ცხოვრების წესის, მის კულტურულ და სოციალურ ფასეულობებს და ამით კაცობრიობას გამოუსწორებელ ზიანს აყენებენ“.

მაგრამ, რატომაც, ჯერ კიდევ 90-იანი წლების დასაწყისში, მაშინდელი პრემიერმინისტრის ნავაზ შარიდის ერთ-ერთი მრჩეველი მათი ოფიციალურად ემპათიულობა კონცერტების ჩასატარებლად ისლამაბადში. „გარსკვალემა“ კეთილგონიერულად უარყევს მოწვევა და, როგორც ჩანს, სწორად მოიქცნენ: პაქისტანში ცნობილი მომღერლების შესაძლო ჩამოსვლის ამბავი რომ გაიგეს, ადგილობრივმა პრესამ აურზაური ატეხა. ძირითადად, განსაკუთრებულად უარყოფითი დამოკიდებულება იმ გაზეთებში გამოხატეს, რომლებიც მუსლიმანური ფუნდამენტალისტური პარტიების ხაზინიდან იკვებებიან. მათ მესიე შეუერთდნენ მეჩეთების მოძღვრები, რომლებიც მარ-

თლმორწმუნეებს მოუწოდებდნენ, „არ დაეშვათ სატანა თავის სახლში“. ანლა კი პაქისტანში მადინასა და ჯექსონის ჩამოყვანას კატეგორიულად ითხოვენ. მაგრამ არა კონკერტების ჩასატარებლად, არამედ სა-მსჯავროვებ გადასაცემად.

მეინვარაპი ხაოპაპი ჩაოპაპაპი იმპერია

თბილისი, თითქმის უთოვლო ზამთრები; ნავსამგებლებთან მდგომი ყინულმკრედეები, რომლებსთვისაც წინათ, წელიწადის ცივ დროს, შევერდისა და ფინეთის ნაპირებთან სამუშაო ყოველთვის მოიძებნებოდა; დანისა და ნორვეგიაში მდებარე ბეწვეულობის ფერები, რომლებიც კორტებიდან არ ახდენს. მას, პიანო, ეს მხოლოდ კერძო და დროებითი მოვლენაა, რომელიც საუკუნის არსს არ ასახავს. ზოლო არსი ახალი გამყინვარების პერიოდის ნაადრევ, მსალადნელზე 300-400 წლით ადრე დადგომაში მდგომარეობს.

მეცნიერის აზრით, ნორვეგიისთვის ამ პროცესის შედეგად თბილი ჩრდილო-ატლანტიკური დინების ქვეყნის ნაპირებიდან დაშორება მოჰყვება. დაუყოვნებლივ დაიწყება მთებიდან თოვლის ჩამოშვებები, რომლებიც დასახლებულ სეიბებს თეთრი სუდარით დაფარავენ და ამოუღებენ მოსახლეობას, სამუდამოდ დატოვონ ეს ადგილები. ნორვეგიის კვალდაკვალ მთელ ჩრდილო ევროპაში აცივდება.

თუ ამ ვისიომასიუებელ პროგნოზს დავუჯერებთ, დიდხანს ლოდინი აღარ დაგვჭირდება — განსაცდელი ჩვენს თაობას დაატყდება თავს.

მოამზადა

პახტანზ მუხილვაპაქი

როგორც სსოვრობენ ყოფილი დიქტატორები

პაიტში სამწლიანი მმართველობის შემდეგ, როცა ათასობით უდანაშაულო პაიტელი გამოასალმეს სიცოცხლეს, გენერალი რაულ სედრასი მყოფდრად მოეწყო პანამაში. ოჯახის წევრებთან ერთად იგი კომფორტაბელურ ვილაში ცხოვრობს წყნარი ოკეანის სანაპიროზე, რომლის რენტაც ნინასწარ ერთი წლით გადაიხდა აშშ-მა. ერთი წლის შემდეგაც ექს-დიქტატორს ალბათ, ფინანსური პრობლემები არ ექნება, რადგან აშშ მთავრობამ მის შენატანებს ამ ქვეყნის ბანკებში სეკვსტრი მოხსნა. გამოდის, რომ იგი უფრო უკეთ მოეწყო, ვიდრე სხვა, თავიანთი ქვეყნიდან გაძევებული დიქტატორები? უნოდებდა, ეს, ალბათ, ასეა. ჯან-ბედელ ბოკასა, ურჩხული, რომელიც სადილად ადამიანის ხორცს მიირთმევდა და რომელიც თავს „ცენტრალური ამერიკის იმპერიის იმპერატორს“ უწოდებდა, თავის ცხოვრების ბოლო პერიოდს სამშოლოში ატარებს. გადმასაღებიდან (პარიზში) დაბრუნების შემდეგ იგი წარსდგა სასამართლოს ნინამ და 1987 წელს საპყრობილეში მოათავსეს. გასული წლიდან კი ბოკასას საქმე კარგად აეწყო: იგი შეინჯალეს და საცხოვრებლად დაუთმეს საპრეზიდენტო სტუმრებისთვის გათვალისწინებული რეზიდენცია. მაგრამ როცა ქვეყნის ამჟამინდელმა მმართველმა იგი ამ რეზიდენციიდან გამოაძევა, ნახევრადდა-

ნგრეულ ვილაში მოათავსეს, რომელსაც ბოკასა ოდესღაც ფლობდა. აქ იზოლირებული „ექს-იმპერატორი“ თავისი სიცოცხლის ბოლო დღეებს ატარებს და თავს იგსო ქრისტეს მეცამეტე მოციქულად აცხადებს.

1941 წელს დამსობილი მენგისტუ პაილე მარიამი ეთიოპიიდან მას შემდეგ, რაც მან ათეულ ათასობით თანამგზავლეს შოსო, ბოკასაზე ბედნიერად ვერ გრძნობს თავს. მართალია, იგი პარარეს (ზიმბაბვე) გარეუბანში სამსაძინებლიან კეთილმოწყობილ სახლში ცხოვრობს, მაგრამ ეთიოპიელებისადმი გასული წლის მოწოდებების შემდეგ, რომ ისინი აჯანყებულიყვნენ, მისი სახლი ზიმბაბვეს პოლიციელთა ალყაში მოექცა, რომლებიც სახლის ყველა მისასვლელს, შემსვლელსა თუ გამოსვლელს აკონტროლებენ, ხოლო თვით მენგისტუს სახლიდან გამოსვლის საშუალებას არ აძლევენ. ეთიოპიის მთავრობა ექს-დიქტატორის გადაცემას მოითხოვს. მენგისტუს სახლის ორი ეთიოპიელი მცველი ამბობდა, რომ ბატონი მენგისტუ ხშირადაა მთვრალი და ცემს როგორც მათ, ისე საკუთარ ცოლს. მეზობლები ადასტურებენ, რომ მისი სახლის სანაგვე ყუთები ხშირდა საესეა ვისკის ცარიელი პოთლებით.

უფრო უკეთესადაა მოწყობილი ხიად ბარე, სომალის ყოფილი დიქტატორი, რომე-

ლსაც მეტად მყუდრო ბუდე დაუთმო ნიგერიის მთავრობამ. იგი მთავრობის სასტუმროში, ლაგოსის (ნიგერიის დედაქალაქი) ფუნგებელურ რაიონში — იკოიაში ცხოვრობს და შედარებით თავისუფლად გადაადგილების საშუალება აქვს. იდი ამინა, უგანდის ყოფილმა რისხვამ, რომელიც ამქვეყნიდან 1979 წელს გაიქცა, უაღრესად სტუმარმოყვარე მასპინძლები ნახა საუდის არაბეთში. მათ მუსლიმან იდი ამინს ვილა დაუთმეს და როგორც ამბობენ — ფინანსურ დანაშაულებასაც უწევს მას.

პაიტის ყოფილი პრეზიდენტი ჟან-კლოდ დიუჟალე, რომელსაც სიკვდილამდე უნდა ემართა ქვეყანა, ცხოვრების დიდ ნაწილს დედის სახლში ატარებს პარიზში. ცხოვრება ჟან-კლოდ დიუჟალეს, ანუ „ბები დოკს“, უაღრესად ინდობდა. საკუთარი ქვეყნიდან ამერიკელთა დახმარებით განდევნილი 1986 წელს, იგი ოჯახთან ერთად საფრანგეთის სამხრეთში დასახლდა. შემდეგ ცოლ-ქმარი გაიყარა და მან სახლი გაყიდა. გაურკვეველია, თუ რა დამართა იმ დიდძალ ფულს, რომელიც „ბები დუჟმა“ ევროპაში ჩამოიტანა. ერთი რამაა მხოლოდ ცნობილი, რომ მისი ყოფილი ცოლი უხვად ხარჯავდა ფულს თავისი გარდერობის შესავსებად.

„პრონომისტო“, ლონდონი

გურგენი უახლოესი წარსულიდან

არცერთ საუკუნეს არ მოუტანია კაცობრიობასათვის, ალბათ, იმდენი სიკეთე და ბოროტება, რაც ჩვენმა ასწლეულმა მოგვითანა. სხვანაირად ვერ შეაფასებენ გერმანიის ახალი წყაროების საყოველთაო გამოყენებას, ადამიანის ბევრი დაავადების გაქრობას, სიცოცხლის ხანგრძლივობის გაორგეცხებას. კოსმოსში გაფიქრებით, მთვარეზე ფეხი შევდგით და მრავალი ზღაპრული ოცნებაც ავისრულეთ. მაგრამ ისიც სინამდვილეა, რომ ამდენი მსხვერპლი არასოდეს არ მოპოვებია ომებისა და ძალადობის სხვა აქტების. პოლიტიკურ ენებათა გამოყენება, ლამის არის, ყოველდღიურ მოვლენად იქცა დედამიწის მრავალ კუთხეში. ყოველივე ამის მიმართ განსაკუთრებით მგრძნობიარეა პატარა ერები, რომელთა ბედი ბევრად და მოკიდებული დიდ ქვეყნებში მიმდინარე პოლიტიკურ და სოციალურ-ეკონომიკურ მოვლენებზე.

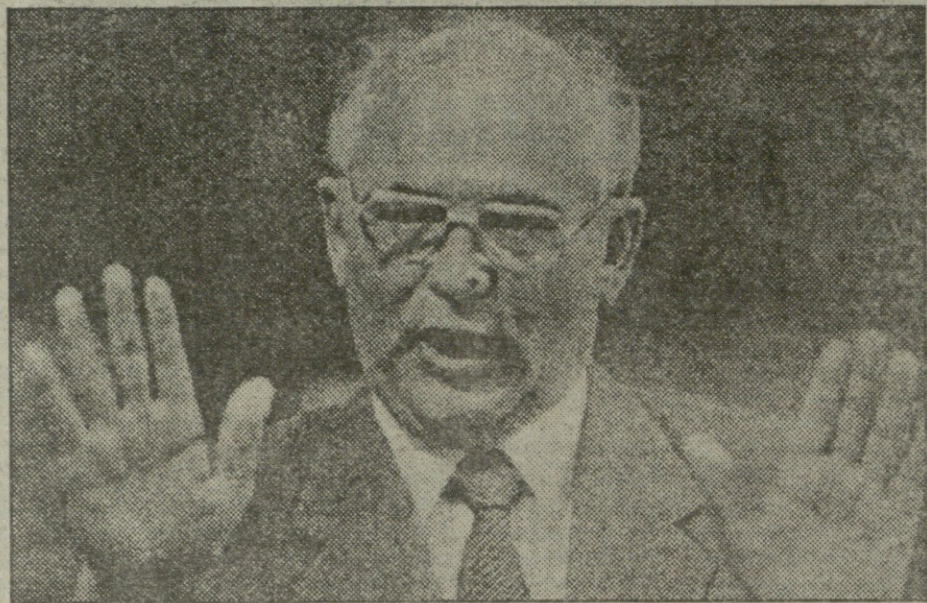
ნათქვამი მთლიანად შეეხება საქართველოს, ჩვენ შორეულ თუ უახლოეს წარსულს და თანამედროვე მდგომარეობას. ქართველი ერის მრავალსაუკუნოვანი სახელმწიფოებრივი განვითარების ისტორია სხვა არაფერია, თუ არა დამოუკიდებლობისა და თავისუფლებისთვის მუდმივი ბრძოლა. ეს ბევრად განაპირობა ჩვენი სამშობლოს გეოგრაფიულმა მდებარეობამ. კავკასია ყოველთვის იყო და დღესაც რჩება ევროპისა და აზიის დიდი ქვეყნების დაპირისპირების არეალად. რამდენადაც პარადოქსულად არ უნდა ჩანდეს თანამედროვე ცივილიზაციის საერთო ფონზე, ჩვენი სამშობლო ახლაც დასავლეთის და აღმოსავლეთის უძლიერესი ქვეყნების ინტერსების წინააღმდეგობათა რეალური მოქცეული და ამოღებული ამ ურთულესი, მსოფლიო მასშტაბის „პოლიტიკური თამაშებიდან“ თავის დაღწევას.

დამოუკიდებლობისა და თავისუფლებისათვის სწრაფვა ქართველ კაცს არც გუშინ დაუწყია და არც ხვალ დაუწყებს. ნერტილი. ბრძოლა თვითდამკვიდრებისთვის წარმატებული მრავალჯერ ყოფილა და წარუმატებელიც. ბევრი რამ იყო დამოუკიდებელი შექმნილ გარემოცვაზე და შიდა მდგომარეობაზე; პროგრესული და რეაქციული ძალების შეთანხმებაზე, შემაჯავრობელი და გაშლილად იმპერიალების თანაფარდობაზე. ასე იყო საუკუნეების მძლავრ და ასეა დღესაც. დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლა არასოდეს შეწყვეტილა. იცვლებოდა მხოლოდ ბრძოლის ფორმები და ინტენსივობა — იმისდა მიხედვით, თუ როგორი იყო მოძალადის დაპყრობითი მისწრაფებანი, მისი მოქმედების სტრატეგია და ტაქტიკა.

დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლამ საქართველოში, ისევე როგორც საბჭოთა კავშირის სხვა რესპუბლიკებში, ფართო ხასიათი მიიღო ჩვენი საუკუნის ოთხმოცდამეორე წლებიდან, როდესაც მოსკოვის ხელისუფლებამ მთელ ქვეყანაში გამოაცხადა ეგრეთ წოდებული „გარდაქმნა და საჯაროობა“. ახალი პოლიტიკის ინიციატორი მიხეილ გორბაჩოვი, როგორც ჩანს, ფიქრობდა რომ შეიძლებოდა საბჭოთა სისტემის განთავისუფლება ზოგიერთი ისეთი მანკიერებისაგან, რომელიც ლახავს ადამიანის ელემენტარულ უფლებებს, შეიძლებოდა შესუსტებულიყო იმ ტოტალიტარული რეჟიმის დანოღა, რომლის სიმძიმეს საკუთარ თავზე განიცდიდა „სოციალისტური სამშობლოს“ თითოეული მოქალაქე. ახალ ვითარებაში საბჭოთა კავშირის ხელი უნდა აეღო იმპერიულ ზრახვებზე და სხვა ქვეყნების შინაურ საქმეებში ჩარევაზე. სხვანაირად რომ ვთქვათ, ზემოქმედის სახელმწიფო უნდა ამოებოდა ძალის გამოყენებაზე, როგორც სამხრეთ, ისე საგარეო პოლიტიკის განხორციელებაში, ეკონომიკის სფეროში გარდაქმნა დასაშვებად თვლიდა კერძო ინიციატივის ნახალისებას, კოოპერაციულ სანარმოთა შექმნას. სოფლის მეურნეობაში უნდა შესუსტებულიყო ხელისუფლების ჩარევა და კოლმეურნეობებისათვის ზემოდასკვნების დანერგვა და სხვ. იმასთან დაკავშირებით, რომ ქვეყნების დარგებში დავუტოვოთ სანარმოო დისციპლინა და ამის ერთ-ერთი წინაპირობა იყო გახშირებული ლოთობა, შემოიღეს „მშრალი კანონი“ — მინიმუმამდე შეზღუდეს არყის დამზადება სახელმწიფო სანარმოებში, შეამცირეს ღვინის წარმოება, ბევრგან აჩვენეს ვენახები.

ცხოვრებამ დაგვანახა, რომ ახალი პოლიტიკის განხორციელება არ იყო იოლი საქმე. როგორც კი ხალხმა იგრძნო წინააღმდეგობა, მოკავშირე რესპუბლი-

კებში დაიწყო პოლიტიკური უფლებების გაფართოების მოთხოვნები, დაუყოვნებლივ ამოქმედდა ცენტრიდანული ძალები. მეურნეობის ყველა დარგში მოიშალა საშემსრულებლო დისციპლინა, პარტიულ-მა და ადმინისტრაციულმა ორგანოებმა საბოლოოდ დაკარგეს ავტორიტეტი და ხალხზე ზემოქმედების ძალა. როგორც ქალაქად, ისე სოფლად მკვეთრად დაეცა წარმოების განვითარების ტემპები.

კომუნისტები ხელისუფლებას ჩამოასილეს

„მშრალი კანონის“ გვერდის ავლით, საყოველთაოდ გავრცელდა არყის არალეგალური გამოხდა; იძულებითი ღონისძიებებით ლოთობის წახშობა არ მოხერხდა, სახელმწიფომ კი თავისი შემოსავლის ერთ-ერთი ძირითადი წყარო დაკარგა. მთავარი ის იყო, რომ ხალხმა ისარგებლა სიტყვის თავისუფლებით, დედაქალაქებში გახშირდა მიტინგები და დემონსტრაციები; მოკავშირე რესპუბლიკებში გაჩნდა დამოუკიდებლობის მოთხოვნები. ეს უკვე აღარ შეიძლება მოსკოვის პროგრამაში, მაგრამ მოძრაობამ საყოველთაო ხასიათი მიიღო და „გარდაქმნის“ მესვეურები დარწმუნდნენ, რომ საბჭოთა კავშირი დაშლის საფრთხის წინაშე აღმოჩნდა. ამას დაერთო ცხოვრების დონის დაცემა; სახელმწიფო ვაჭრობის ქსელში გაქრა ბევრი პროდუქტი, ბაზრებში კი ფასები სწრაფად იზრდებოდა.

შექმნილი ვითარება ყალბ მდგომარეობაში აყენებდა გარდაქმნის ორგანიზატორებს. კომუნისტური მართვის ადრინდელ მეთოდებს ყალბი გაუვიდა. ცენტრიდანული ძალები ამოქმედდა მოკავშირე რესპუბლიკების შიგნითაც. სეპარატისტულმა მოძრაობამ ისარგებლა კომუნისტური რეჟიმის შესუსტებით და არაქრთმე ავტონომიურმა წარმონაქმნმა მოითხოვა დამოუკიდებლობა. ეროვნული მოძრაობის მასშტაბები დღიით-დღე ფართოვდებოდა. განსაკუთრებით გააქტიურდნენ ყოფილი დისიდენტები, ბევრი მათგანი განთავისუფლდა პატიმრობიდან. ყალიბდებოდა ახალი პოლიტიკური პარტიები და ორგანიზაციები; ბევრმა მათგანმა გაიჩინა თავისი შეიარაღებული რაზმი. არ ვიცი რა გზით და რა სახსრებით, მაგრამ იარაღი აიხსნა დიდად და პატარამ.

1989 წლის აპრილის დასაწყისში მიტინგებმა თბილისში პერმანენტული ხასიათი მიიღო. ყველაზე გრანდიოზული მიტინგი იმართებოდა რუსთაველის პროსპექტზე, მთავრობის სახლის წინ და დაუსრულებლად გრძელდებოდა მთელი დღეების მანძილზე. მისი ორგანიზატორები იყვნენ სხვადასხვა პოლიტიკური პარტიები და ორგანიზაციები, რომელთა მეტი ნაწილი სულ ახლად შექმნილი ჩანდა. ყველაზე მეტად აქტიურად იყვნენ ყოფილი დისიდენტები ზვიად გამსახურდია, მერაბ ჟოსტაია, გიორგი ჭანტურია, ირაკლი ნერეთელი და ზოგი სხვა. მიტინგზე გამოხულები მოითხოვდნენ კომუნისტური ხელისუფლების დამხობას და საქართველოს დამოუკიდებლობას. ასეთ ვითარებაში კომუნისტები სულ უფრო კარგავდნენ ქვეყნის მართვის შესაძლებლობას, ფეხს იკიდებდა ქაოსი და უწყვეტი რიგობა. სამხედრო ხელისუფალნი მოსკო-

ვში და თბილისში საჭიროდ თვლიდნენ ძალის გამოყენებას, მაგრამ რესპუბლიკის ხელისუფლებას აშინებდა ასეთი ღონისძიებების შედეგები, ამავე დროს, მშვიდობიანი გზითაც ვეღარ ასერხებდა აზირობებული ხალხის ტალღის შერყეობას. მდგომარეობა თანდათან უმარადი ხდებოდა.

განსაკუთრებით დაიძაბა სიტუაცია თბილისში 8 აპრილს. მრავალათასიან

მიტინგზე მთავრობის სახლის წინ გამოდიოდნენ ახალი მოძრაობის ლიდერები და რიგითი მონაწილენი; ისინი ყველანაირად ცდილობდნენ ხალხი განეწყობოთ ხელისუფლების წინააღმდეგ. უკვე შუალამე გადასული იყო, მაგრამ მიტინგი არ იშლებოდა; აქა-იქ გაისმოდა საქართველოს მადიდებელი სიმღერები. ძალის დემონსტრაციის მიზნით რუსეთის ჯარის მეთაურებმა ჯერ კიდევ დღისით გამოიყვანეს ტანკები და ჯგუშნიანი მანქანები თავისუფლების მოედანზე და რუსთაველის პროსპექტზე, თუმცა ამით ვერაფერი დააშინეს. მდგომარეობა იმდენად დაიძაბა, რომ რესპუბლიკის ხელმძღვანელობის თხოვნით დამის სამ საათზე (უკვე 9 აპრილი იყო) მომიტინგეებს მიმართა კათალიკოსმა ილია მეორემ. მან თხოვა ყველას, რომ დაშლილიყვნენ, რადგან მოსალოდნელი იყო რეპრესიები. ბევრმა ეს გაფრთხილება რეალურად აღიქვა და უკვე დაიწყო ნასვლა. ამ დროს მიტინგის ერთ-ერთმა ორგანიზატორმა ირაკლი ნერეთელმა დაბეჯითებით მოითხოვა — არ დაშლილიყვნენ. „არავითარი საშიშროება არ გველხა“ — გაიძახოდა ორატორი. ეს ხდებოდა მაშინ, როცა მიტინგი გარშემორტყმული იყო ჯარის ნაწილებით. 9 აპრილს გათენებდა, გაზის ბალონებით, ხელის ნიშნებით და ხელეკლებით შეიარაღებული ჯარისკაცები შეესივნენ მიტინგის მონაწილეებს და საშინელი სისატყით დაიწყეს დარბევა. დაიღუპა ოცზე მეტი ადამიანი, უმთავრესად უმწეო ქალები; ბევრი დასახინჩდა ან მოინამლა გაზით.

9 აპრილის ამბებმა ხალხი აღაშფოთა, ფართო გამოსმაურება გამოიწვია საბჭოთა კავშირის სხვა რესპუბლიკებში და საზღვარგარეთ; ამკარად ჩანდა მოსკოვის ხელისუფლების დანაშაული. ამავე დროს, ცხადი გახდა ერთი რამ: ეროვნული მოძაობის ძალით წახშობის იმედი მოსკოვს უკვე აღარ ჰქონდა. ფართო რეპრესიების გამოყენება ეწინააღმდეგებოდა გარდაქმნისა და საჯაროობის პოლიტიკას. შედეგი კი ის იყო, რომ გამოთავისუფლებული მოძრაობა არამც თუ შეწყდა, არამედ უფრო მძლავრად გაიძაბა. თბილისში დატოვილი ტალღა გაიშალა. ორატორები უმთავრად ბრალს დებდნენ რესპუბლიკის მესვეურებს და მოსკოვის ხელისუფლებას უდანაშაულო ადამიანების სისხლის დაღვრებაში, 1956 წლის 9 მარტის სოციალური გამეორებაში. მაგრამ 9 აპრილის ტრაგედიის გამო საპროტესტო გამოსვლები არ გავდა შესაძლებელი იყო ადრე მომხდარი ამბების მომდევნო

დღეების ნიჭუაცისა; 1956 წელს სასტიკი ტერორით დაშინებული ადამიანები ვერ ბედავდნენ ხმის ამოღებას, ახლა კი სულ სხვა სურათი იყო. მან არც სინამდვილის ბევრი მხარე გამოიკვეთა აღმართული ხალხი. მართლაც, დანაშაულები დასჯას და რეპრესიები აღიკვეთოს.

მოსკოვმა 9 აპრილის ამბებში რესპუბლიკის ხელმძღვანელობა დაადანაშაულა და „განტყვების ვადად“ საქართველოს კომპარტიის ცეკას პირველი მდივანი ჯუმბერ პატიაშვილი გამოიყვანა. ის გადააყენეს თავის პოსტიდან და შემცველად მოგვევლინა გივი გუმბარიძე, რომელსაც უკვე დიდ ანგარიშს აღარ უნებდნენ ოპოზიციური ძალები. მდგომარეობა სულ უფრო და უფრო დაძაბული ხდებოდა. აპრილის გამოსვლების ორგანიზატორები — ზვიად გამსახურდია, ირაკლი ნერეთელი, გიორგი ჭანტურია და სხვები დააპატიმრეს, მაგრამ ხალხის დაშოშმინების მიზნით მალე გაანთავისუფლეს. ცოტა ხნის შემდეგ მიტინგებს საბოტაჟი და გაფიცვები დაემატა. მთავარი პოლიტიკური მოთხოვნები კვლავინდებურად ხელისუფლების დემოკრატიზაცია, ახალი საარჩევნო სისტემის საფუძველზე უმაღლესი საბჭოს არჩევნები, საბჭოთა კავშირის დაშლა და საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენა იყო.

ხელისუფლება იძულებული გახდა დათმობაზე წასულიყო, დემოკრატიულ საწყისებზე დაენიშნა საქართველოს უზენაესი საბჭოს ვადამდე არჩევნები. — 1990 წლის მარტისთვის. ოპოზიციური ძალები დასაწყისში მხარს უჭერდნენ ამ არჩევნებს, მაგრამ მალე გაირკვა, რომ ახლათა შეფარდება ჯერ კიდევ კომუნისტების სასარგებლოდ იყო და ოპოზიციას არ ჰქონდა გამარჯვების იმედი, ამიტომ დაიწყო კამპანია არჩევნების ჩასაშლელად. ამჯერადაც ოპოზიციამ მიიღწია თავისი მოთხოვნის შესრულებას და არჩევნები გადაიტანეს შემოდგომისთვის. პოლიტიკურმა მოძრაობამ ფართო ხასიათი მიიღო არა მარტო თბილისში, არამედ რესპუბლიკის სხვა ქალაქებშიც. პარალელურად ძლიერდებოდა სეპარატისტული მოძრაობა აფხაზეთსა და ოსებთა დასახლებულ შიდა ქართლის ჩრდილოეთ ნაწილში. შიდა პოლიტიკური მდგომარეობის გათვალისწინებით მიმდინარეობს მოსახლეობის ცხოვრების პირობების თანდათან გაუარესება.

მნიშვნელოვანი ცვლილებები ხდებოდა თვით ოპოზიციურ ძალებს შიგნით. ხელისუფლებისაგან სწრაფვამ სოკოები-ვით მომრავლებული პარტიები და ორგანიზაციები ერთმანეთს დაუპირისპირა. მიუხედავად იმისა, რომ ბევრ მათგანს არ ჰქონდა პროგრამა და წესდება, პოლიტიკური ორგანიზაციის შექმნის მსურველს სულაც არ უჭირდა რეგისტრაციამდე გაეტარებინა თავისი ორგანიზაცია და მოეპოვებინა უზენაესი საბჭოს არჩევნებში მონაწილეობის უფლება.

წინასაარჩევნო მიტინგებსა და კრებებზე სერიოზულ პოლიტიკურ და სოციალურ-ეკონომიკურ საკითხებზე დებატებს ხშირად ცვლიდა ნაკლებად გათვითცნობიერებული მასის ეროვნულ გრძნობებზე გათვლილი მყვირალა ლოზუნგები. ასეთ ვითარებაში დაიწყო წინასაარჩევნო ბლოკების შექმნა. პოლიტიკური ბრძოლის ამ ეტაპზე უფრო მეტი ორგანიზატორული უნარი გამოამჟღავნა ზვიად გამსახურდიას პარტიამ, რომელმაც შექმნა ბლოკი „მრგვალი მაგიდა“. ზოგი პოლიტიკური პარტია არ მიემხრო არჩევნებს. კერძოდ, ჭანტურია და ნერეთელი გამოაცხადეს არჩევნები ეროვნულ კონგრესში 1990 წლის 30 სექტემბრისთვის. ამ არჩევნებს რაიმე დადებითი შედეგი არ მოჰყოლია, ზიანი კი იმაში მდგომარეობდა, რომ ეროვნულმა მოძრაობამ დაკარგა ერთი ანობა და ქვეყნის დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლა ხელისუფლებისთვის ბრძოლამ შეცვალა.

1990 წლის 28 ოქტომბერს ჩატარდა საქართველოს უზენაესი საბჭოს არჩევნები. მრავალპარტიულობის პრინციპის საფუძველზე და გაიმარჯვა „მრგვალი მაგიდა“; კომუნისტები მეორე ადგილზე გაიყვნენ. ნოემბრის დასაწყისში ზვიად გამსახურდია გახდა უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე და თავისი მომხრეებისაგან შექმნა ახალი მთავრობა თენგიზ სიკეას მეთაურობით.

3.3-ლი

(გაბრიელა მდგვანა)

ქართული პოეზიის მცირე ანთოლოგია

დავით ბაჩქალიძის პოეტური მემკვიდრეობა სიმდიდრით არ გამოირჩევა, მაგრამ ის მცირედით, რაც საკუთარი თავისადმი უაღრესად მომთხოვნა შესანიშნავმა შემოქმედმა დაგვიტოვა, შთამბეჭდავი, ჭეშმარიტად მისეული ინტონაციებით არის აღსავსე, რის გამოც მის ლირიკას განსხვავებული, მრავალთაგან გამორჩეული იერი ეძლევა. იგი საუცხოოდ ფლობდა ლექსის ფორმას და ამიტომაც — გაურანდავ, ტექნიკური თვალსაზრისით ჩაგარდნილ ადგილს ძნელად თუ უპოვით.

დავით ბაჩქალიძე საქართველოს გმირული და ტრაგიკული წარსულის მეტად თავისებური, გულწრფელი მომღერალია და ესეც არის იმის მიზეზი, ასე ისტატურად რომ აცოცხლებს გარდასული ხანის სურათებს, სულს უდგამს მათ. პოეტს განსაკუთრებულად უყვარდა ჩვენი უძველესი ხალხური საკრავის საღამურის ხმა და მისი უშუალო, ძალდაუტანებელი სტრიქონებიც ხშირად ამ ღვთაებრივი საკრავის საამო პანგებს გამოსცემს.

დავით ბაჩქალიძემ — სპეტაკმა, უპატიოსნესმა პიროვნებამ — განსაკუთრებული ამაგი დასდო საქართველოში პოეტური თარგმანის დიდ და საპატიო საქმეს. ქართულ ენაზე უცნაურ ავტორთა არაერთი მნიშვნელოვანი ნაწარმოები აახმიანა.

ამჟამად კვიტიშვილი

სალამურის ჩუქურთმები

სალამურის ხმა... სალამურის ხმა...
მთიდან გოდება რა გულსაკლავი!
ჭაბუკს პირიშე ვინ განურისხა,
რომ ლერწმის ღრუდან გმინვამ გულისა
შეაზანზარა ცისკრის ვარსკვლავი?!

ძირს კი გუგუნო ასტეხვს ზართა,
სანთლებს ანთებენ ღვთის მისამართით...
ცთუნება მოდგა მონასტრის კართან
და მოძღვრის კვერთხი ზე აღიმართა, —
ნარიწყმიდოსო სული წარმართი.

და ვაჟი ჩანთქა მინამ უკურთხმა.
ახლა იქ ნისლებს ნიავეი აკმევს...
მაგრამ ხმა იგი ზეჟულ ჩუქურთმად,
ვითარ მშვენიერა ჟამთა უკუნთა,
მიმოქეცა მონასტრის სარკმელს...

და ამ სარკმელში, ქარის წვილივთ,
თუმც შემდეგ განვლო წელმა ურიცხვმა, —
თმაგანნილი დგება პირიშე
და კედელს ალტოებს ცრემლი წვიმისებრ,
ქვაში კი მოთქვამს სალამურის ხმა.

ოპიზგარი

აქა-იქ კედლის ნაპრალებში რომ ირხევიან,
განა ზაფხულის, წარმავლობის ბალახები...
მე ამ ტაძარში ვგრძნობ გარდასულ ჟამთა სიცივეს...
აქ ვით ცისკარი შორეული ობლად ციმციმებს.
ხატზე აღმასი, ოპიზგარის ხელით ჩასმული, —
ეინძლო ანათოს ნანამები ჩვენი წარსული.

ეს ჯვარცმის ხატი, ჩამოსხმული წმინდა ოქროდან,
მხარს მიყრდნობილი კარის მოძღვარს აქ შემოქონდა.
სად არ ყოფილა... წინ უძღოდა ომში ქართველთა,
ამა ხატის წინ ბასიანის დილა გათენდა
და ამ აღმასში ირწეოდა, როგორც აკვანში, —
კვამლი ბრძოლისა, მუზარადნი, ხმალითა კამკაში,
ფლოქი ცხენისა, კაცის მკერდზე დანაბიჯარი
და ქართველ დედის სევდიანი, სათნო პირჯვარი.

თუმცა ის თითონი, ბროლის თითონი იქცნენ მინადა,
დღემდე იმ დედის სიყვარულმა აქ დაგვიცადა.
ფერსთან მითვლემილ მაცხოვრისა, ვხედავ, შუქია.
განა ეს შუქი ოპიზგარის ხელს შეუქმნია...
არა, კვალთა თვით თამარის ბაგის ამბორთა...
იგი აქ ჩვეთვის გულამოსკენით ლოცვას ამბობდა
და ეს აღმასიც, როგორც ნამში რიურაჟი ღვივის,
ახლაც ინაზავს მსასობელ თამარის ღმირს.

მაგრამ მე ხატი, ძველი ხატი დარდაც გამიმხელს...
არცა ეს ჭმუნვა გაუჭედავს ოპიზგარის ხელს.
თურმე როს თამარ ცას და მინას ვალს უსწორებდა
და თვალთა მისთა „ტბაებრ მზისა შემაცხრომელთა“,
ძლივსა აზიდულ ნამნამთაგან ამ ხატს მიმართეს,
ჩვენივე ვედრებით შეაფრქვედნენ მწუხარ სინათლეს...
ინვოდა ხატიც მისი სულის უმანკოებით...
კვდებოდა თამარ და გმინავდნენ სამრეკლოები.

მიწავ, თუ გახსოვს

მთაო, თუ გახსოვს ერთი ფშაველი, მეოცნებე და
თვალეზისფერი,
შენს საგალობელს ამბობდა იგი შთაგონებული სხვა
ბედისწერით,
მღეროდა ვაჟა და სადღაც ნისლში ხანჯლით
ფატრავდა ხარს
ხევისბერი;

მთაო, თუ გახსოვს...
წყალო, თუ გახსოვს, არაგვის წყალო, ტორს
დავადგამდა პატარა
ცხენი,
ზედ ვაჟა იყო თუ მთის ღრუბელი, შტოებს
პრიალით უწვდიდნენ
ხენი.

მიგ რომ გამოჩნდა სახე მგოსნისა, კლდეს იგი
ტალღა სად
მიაფშენი...

წყალო, თუ გახსოვს...
მუხავ, თუ გახსოვს, გზის პირის მუხავ, აქ ვაჟა
იყო წლების
გადაღმა...

ჩრდილში დანვა და მხურვალე გული მგზავრს
დაუამა მინდვრის
ბალახმა;

ეგების ხსოვნაც მთელმხარ მგოსნისა, იმ
ბალახით დაჭნა,
გადახმა...

მუხავ, თუ გახსოვს...
სიტყვავ, თუ გახსოვს, შორთოლვარე სიტყვავ,
ვაჟა-ფშაველა რომ
გწერდა წინათ...

შენ მგოსნის სულში ჩნდებოდი ისე,
როგორც ქუხილი,
ელვა და წვიმა;
კიდევ რა დარჩა აღმოუთქმელი, იქ შენს
მანლობლად რომ
გაიბრწყინა...

სიტყვავ, თუ გახსოვს...
მინავ, თუ გახსოვს, მთამინდის მინავ, ის
სიყვარული და
ერუანტელი,

ოდეს შენ იყავ რაზიკაშვილი და ფშაურ ქოხში
გენთო სანთელი...
ოდეს მძინარე ქართლს აღვიძებდა შენი ოცნების
კორიანტელი...

მინავ, თუ გახსოვს...

...და გამოვიდა
მთესვარი თესვად

და გამოვიდა თესვად მთესვარი.
აჰა დრო იგი წმინდა ჩასახვის,
რომ განიხდიდა მინა ცანცხით
ნისლებს საღამურ სამოსელსავეთ...
და გამოვიდა თესვად მთესვარი.

დილა კი პავდა რტოს ატმისფერსა,
ხნულიც — განფენილ ჩეროს ღრუბელთა...
და სადაც იგი ხნულს გადურბენდა,
წვიმის ჩურჩულად ისმოდა თესვა...
დილა კი პავდა რტოს ატმისფერსა.

ო, რარიგ სათნო და მოალერსე,
იგი მთესვარი მარცვლებს ჰფანტავდა
და, თითქოს რხევა ოქროს თაფლავთა,
ერთოდა ღმირი იმის სახეზე...
ო, რარიგ სათნო და მოალერსე.

და რით არ იყო წმიდანი იგი,
ზე რომ ასწევდა ხელს მოიმედ...
ხოლო ჩიტები ფეხით მისდევდნენ,
ხან კი ჟივითი უფრენდნენ ირგვლივ...
თქვით, რით არ იყო წმიდანი იგი...

ან რით არ იყო ეს ჯადოქრობა,
ჯვალოს ტომრიდან თონის აღმური,
ცეკვა, სიმღერა და საღამური
ქვეყნის საღვინად რომ ამოქონდა...
თქვით, რით არ იყო ეს ჯადოქრობა?

მეც გაოცებით შევცქერდი ბავშვი
და თუმც კეთილი იგი მთესვარი
გაქრა იმ დილის სინათლესავეთ,
ერთად ცხოვრობენ ჩემს ოცნებაში
მთესვარი, ჩიტი და გარიქრაჟი.

უთაგონება

ტყვეს გაუხედავ, ფოთოლს ნამი დასდებოდა
რტოებს შორის სიჩუქეა ნისლის...
ჩემ სულშიაც თითქო მწვანე ლანდები
და ღუმელი იღუმალ ხმაღ წმინდის...

ლექსი სწერო, ეს ისეა, თითქო წყარო
ფეხშიშველამ შეაბიჯო ღრუბლებით...
ეს ისეა, ვით ხასხასა გარიქრაჟი,
ეს ისეა, ვით პირველი თოვლი.

და თუ ჩემში ცეცხლმა იწყო მინელება,
თუ, სიბერე, გაშენიდა და შემცვლი...
ხის ფოთლებმა, ნიავემა, ფრინველებმა,
დამქროლონ და გააცოცხლონ ცეცხლი...

მაშ მაცალეთ და არც ცეცხლი ჩამიქრება,
და თუ ზოგჯერ ნალექიანად ვლუმდი...
მზე რომ ჩავა, ცაა, როგორც ჩაფიქრება,
სად აღენთოს ვარსკვლავების გუნდი.

თოვლი

თოვლი მოდის...
ფოთლებით და ბალახ-თივით,
თოვლქვეშაა მინა სოველ ნახატივით...
რტოც ვარდისა,
ნითლად მბოლავ დაისიდან
დაქინდრული,
მყინავ თოვლში დაიზიდა.
დაისილა...
სად პყვოდა, ან თუ როდის...
თოვლი მოდის...
თოვლი მოდის...
თოვლი მოდის...
თოვლი მოდის...
და მივდივარ სადღელამო საზღვრებმოშლილ,
ბინდუნდების უსასრულო უდაბნოში.
არსად ცეცხლი...
არც ვარსკვლავთა მერთალი ზომლი...
გზას ვინ მუტყვის?
თვალთა უმეს მივსებს თოვლი...
ცა-საცერი ფიფქთა ფრქვევით დაირწევა...
მოდის თოვლი ჩუმაღ, როგორც დავინყება...
განისვენე, მგზავრო, ქვეშე ამა ლოდის!
თოვლი მოდის...
თოვლი მოდის...
თოვლი მოდის...

მაინც მივალ.
მნამს ფიფქიან ზამთრის ზეცას,
ამ თოვლ-ყინულს მზე ჭრიალით მიმოლენავს
და აღადგენს გაზაფხულის ლლადისად,
ფერს და სურნელს იმ პირვანდელ ნახატისა...
მაგრამ ერთხელ თუ ეს გული დამინდება,
გაიხარებს იაც ცისფერ დავინყებად,
უხმოდ ნამშლის ტყე, მინდორი, ჩრდილიც ტოტის...
თოვლი მოდის...
თოვლი მოდის...
თოვლი მოდის...

და თუ ბედავ, ჟამთა ნისლით გადალესილს
ვინმე მხოვეს, რა დახვდებათ, განა ლექსი...
მხოლოდ ლექსი, ჩემს განცდათა ფერფლი მართო
და ფერფლიდან ცეცხლად როგორ აღვიმართო?...
ან ვით შესძლებს სიტყვა,

მელნის ჭიანჭველა,
სული ჩემი კვლავ აღანთოს ცისარტყელად?...
როგორ ზიდავს გზნებას ჩემსას,
ფიქრს თუ დარდებს...
ვას, თუ გზაში დაუვარდეს,
გადაგვარდეს ან სულ გაჰქრეს...
აქ ხსოვნასთან ფიქრიც წყდება...

და თოვლივით მოდის ჩემი დავინყება...
კვალს არ ტოვებს სიკეთის თუ კაცთა ცოდვის...
თოვლი მოდის...
თოვლი მოდის...
თოვლი მოდის...

რარიგ სხვა იყო

რარიგ სხვა იყო, სანამ დაგწერდი...
განცდი თოვლაკრულ ხარ-ირემივით
გამეცემა, ქალაღს გადარბენილი,
სისხლიდა დარჩა ჩამოწმნევი...

რარიგ სხვა იყო, სანამ დაგწერდი...
მე მზის ამოსვლა მსურდა სიტყვაში,
მაგრამ კალმის ქვეშ ჩაქრა რიქრაჟი,
ვერ გამოვხატე შეათახედი...

რარიგ სხვა იყო, სანამ დაგწერდი...
აპრილის რტოთა უმანკოებით
სულში პყვოდავს ეს სტრიქონები,
ოცნების შუქზე მიმონარნევი...

და რომ დაგწერე... და რომ მივწერე
ქალაღს თუ თოვლს ახალმოთოვილს,
არც ცვარი შერჩათ და არც ფოთოლი...
ვერ შევუნახე ლექსებს სინედლე...
ეჰ, სულ სხვა იყო, სანამ დაგწერდი...

7

მე-7 გვერდიდან

(„ხსნიან“ და „მიანერენ“). ეს არის სრული სიყალბე. სინამდვილეში ომან ხერხეულიძე წერს: „სოლო შთაგდეს შური ბრძოლა კაცთა და უზიდევდნენ ღრუ ტოტლებენ ავსა სიტყვასა და ამის ძალით შემოსწყრა ღრუ ტოტლებენი მეფესა, აიყარა თავის ჯარით და წარმოვიდა. მივიდა მეფე ირაკლი, მრავლის ეხვეწა, გარნა მან არა უსმინა და ნებითაგერ თავისისა გამობრუნდა“ (ქართლის ცხოვრება, ნაწილი მეორე, გვ. 492. სანკტ-პეტერბურგი. 1851. დავით ჩუბინაშვილის გამოცემა). ჩემთვის ასლა მთავარი ის კი არ არის, სწორია თუ არა ტრტლებენსა და ერეკლეს შორის ჩამოვარდნილი უთანხმოების ხერხეულიძისეული ახსნა, არამედ ის, რომ ხერხეულიძე არსად არ ახსენებს სოლომონ მეფეს და არც ლალატში სდებს მას ბრალს. რაც შეეხება დავით ბატონიშვილის (ერეკლეს შვილიშვილის) ბრალდებას, რომ სოლომონს არ უნდოდა „განდიდება მეფისა ირაკლისა და მუდამ მზირ ეყვის მას“ (ე.ი. უფალთვალეზა ერეკლე მეფის საქმიანობას), რა ცნობას ემყარება არ ვიცი, მაგრამ ვინ დაიჯერებს იმას, რომ სოლომონი მუდამ „მზირ ეყვის“ ერეკლეს?

თითქოს ერეკლე მეფის თვალთვალის მეტი სხვა სადარდო და სხვა საქმე არ ჰქონდა სოლომონს. მაგრამ, რაც მთავარია, დავით ბატონიშვილი არსად ახსენებს სოლომონ მეფეს, როგორც მოლაღატეს („მზირი“ სხვა და „მოლაღატე“ — სხვა). ამდენად, მტკიცება, რომ ახალციხეზე ლაშქრობის მარცხი ტოტლებენის ლალატის შედეგი კი არ ყოფილა, არამედ — სოლომონ დიდისა, სრული სიყალბეა. რისთვის დასჭირდა წერილის ავტორის ასეთი მცდარი აზრის გავრცელება, ვერაფრით ვამიგია.

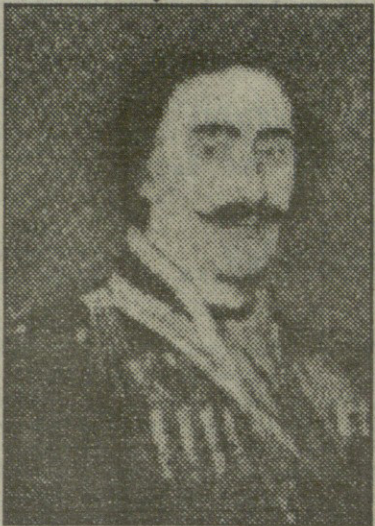
თვითონ გერონტი ქიქოძის აზრით, სამხედრო ოპერაციის მარცხი „უწინარეს ყოვლისა, იმით იყო გამოწვეული, რომ რუს-ქართველთა ლაშქარს ორი სწორუფლებიანი მხედართმთავარი — შეყვდა“ (გვ. 40). სწორია თუ არა ეს მოსაზრება, ამჟამად ამის გარკვევა არ გვაინტერესებს. მთავარი ის არის, რომ გერონტი ქიქოძე ერთ სიტყვასაც არ ძრავს სოლომონის ლალატის შესახებ.

ახლა მეორე დიდი ბრალდება სოლომონის მიმართ, რასაც სავსებით იზიარებს ბატონი შალვა ხიდაშელი. ეს ბრალდება კი ნამდვილად გერონტი ქიქოძის წიგნიდან მომდინარეობს.

გერონტი ქიქოძე წერს: „ქართლ-კახეთის მონიწივე მოღვაწეები კარგად გრძნობდნენ, რა დამღუპველი იყო ქართველი ერისთვის მისი დაყოფა ორ სამეფოდ და რამდენიმე სამთავროდ. ამიტომ, მათ შორის თავი იჩინა ეროვნული გაერთიანების იდეამ. ამ იდეას დასავლეთ საქართველოს მონიწივე წრეებშიც აღმოუჩნდნენ აღფრთოვანებული მიმდევრები. ერეკლე მეფე მზად იყო, პრაქტიკული ნაბიჯები გადაეღვა საქართველოს გასაერთიანებლად, მაგრამ ის შედგარ წინააღმდეგობას წააწყდა სოლომონ პირველის სახით. სოლომონმა იმერეთში მოიწვია ქართლ-კახეთის პრეტენდენტი ვახტანგ მეექვსის შვილიშვილი ალექსანდრე ბატონიშვილი“ (გვ. 167).

არ ვიცი, რა პრაქტიკული ნაბიჯები გადაეღა ერეკლე მეორემ, ან რა შედეგები წინააღმდეგობა გაუწია მას სოლომონ პირველმა ამ კეთილშობილური მიზნის განხორციელების გზაზე. ვიცი მხოლოდ ერთი სერიოზული ფაქტი — როცა ქართლ-კახეთისა და იმერეთის სამეფოების გაერთიანების საკითხი რე-

ალურად დადგა (ეს იყო 1790 წელს), სოლომონის გარდაცვალების შემდეგ იმერეთში დიდი არეულობა შეიქმნა. იმერეთის განათლებულმა მამულიშვილებმა გადაწყვიტეს, რომ უმჯობესი იქნებოდა, თუ ერეკლე მეორე იმერეთის სამეფოს შეიერთებდა. ამ მიზნით თბილისში დელეგაციაც მოავლინეს. ერეკლე მეორემ დარბაზობა გამართა და მღუმარე უსმენდა როგორც შეერთების მოწინააღმდეგეებს (დარეჯან დედოფალს, კონსტანტინე

მუსრან-ბატონს და სხვებს), ასევე — მომხრეებს (მზეჭაბუკ ღორბელიანს, კათალიკოს ანტონ მეორეს, სოლომონ ლეონიძეს, სარდალ დავით ორბელიანს და სხვებს). (ყველაფერი ეს ერცლად აქვს აღწერილი პლატონ იოსელიანს წიგნში „ცხოვრება გიორგი მეცამეტისა“, 1936, გვ. 16-18. აკაკი განერელიას რედაქციით).

ერეკლემ უარი თქვა გაერთიანებაზე. ამას ზოგიერთები იმით ხსნიან, რომ მეფეს და დედოფალს არ უნდოდათ სოლომონ მეორისათვის (მომავალი სოლომონ მეორისათვის) ტახტი წაერთმიათ. ეს გულუბრყვილო მოსაზრებაა. ტახტის დაუფლებისათვის მამა შვილს არ იწოდება და შვილი — მამას, ძმას — ძმას.

გერონტი ქიქოძე ასე ხსნის მეფის უარს: „ერეკლე მეორემ ვერ დასძლია ის დროგადასული, საშუალო საუკუნეების ფეოდალიზმისაგან წანდგრძლივი შეხედულება, რომლის მიხედვით სამეფო დიდს სამკვიდროს, ერთს დიდს მამულს წარმოადგენდა, ხოლო მეფე სახელმწიფოს უმაღლესი მოხელე კი არ იყო, არამედ უდიდესი მემამულე, პირველი ფეოდალი თანასწორთა შორის. ამას ზედ დაერთო ის, რომ რაც უფრო ბერდებოდა ახანძის გმირი, მით უფრო ემორჩილებოდა ის უგუნურად პატიმროყვარე დედოფლისა და მისი ფავორიტების ზეგავლენას“.

ეს იმერეთის შემოერთებაზე უარის თქმის სრულიად არასწორი ახსნაა. თუ მეფე უდიდეს ფეოდალად, უდიდეს მემამულედ მიიჩნეოდა თავს, მაშინ რომელი ფეოდალი იტყოდა უარს თავისი მამულის კიდევ უფრო გაზრდაზე? — არც ერთი, მათ შორის — თვით მეფეც კი.

მაგრამ ზემოთ მოყვანილი აბზაცის ბოლოს გერონტი ქიქოძემ მაინც მიაგნო ნამდვილ მიზეზს. „განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს, რომ ერეკლე მეფეს, ერთნაირი პოლიტიკური ზომიერების კარნახით, არ უნდოდა იმერეთის სამეფოს შემოერთებით მათი ფორმალური პროტექტორი — თურქეთის იმპერია გადაეკიდებინა“ (დასაზ. წიგნი, გვ. 200).

იმერეთი ოსმალეთის გავლენის სფეროდ იყო მიჩნეული. მისი შემოერთება გამოიწვევდა ოსმალთა ახალ აგრესიას, ახალ

სისხლისღერას, თავდასხმებს (იმ დროს ქართლ-კახეთის სამეფოსა და ოსმალეთის საზღვრებზე შედარებით სიწყნარე იყო). ამიტომაც შეიკავა თავი ერეკლემ და არა იმიტომ, რომ სოლომონი „შედეგარ წინააღმდეგობას“ უწევდა ერეკლეს საქართველოს გაერთიანების საქმეში. (სოლომონი 1790 წელს ექვსი წლის გარდაცვლილი იყო. რა წინააღმდეგობა უნდა გაენია მიცვალებულს?). რაც შეეხება სხვა „პრაქტიკულ ნაბიჯებს“, რომლებიც ერე-

საქართველოს კიდევ ერთი «მოღალატე». მისი გაერთიანების «მტერი»

კლეს გადაუდგამს და რომელთა განხორციელებისთვისაც ხელი შეუშლია სოლომონს, მე მათ შესახებ არაფერი ვიცი (კარგი იქნება, თუ ასეთ ფაქტებს გაავაცნობენ).

ახლა ერთ გარემოებაზე მივინჯა მკითხველის ყურადღება შევაჩერო. ბატონი შალვა ხიდაშელი ვრცლად საუბრობს იმ სახელზე, რომელიც ერეკლეს ჰქონდა მოპოვებული მეზობელ ქვეყნებსა და შორეულ უცხოეთში, მაგრამ ეს არაფერია უფლებას, რომ დიდი მეფისადმი სიყვარული სხვისი სახელის შესაბამისად უსამართლოდ გამოიყენოს.

შალვა ხიდაშელი (ისევე გერონტი ქიქოძეც დაყრდნობით) აღნიშნავს, რომ სოლომონმა თავის სამეფოში მოიწვია ალექსანდრე ბატონიშვილი — ვახტანგ მეექვსის შვილიშვილი; ცხადია, იმ მიზნით, რომ ერეკლეს შეზღუდვებოდა და ტახტიდან ჩამოეგდო. ასე უნდა გავიგოთ ალექსანდრე ბატონიშვილზე მითითება.

თუ ასეა, ეს არაა კარგი საქმე, ჩრდილს აყენებს სოლომონს, მაგრამ იმ დროს, როდესაც საქართველო დაყოფილი იყო სამეფოებად და სამთავროებად, როცა ეს სამეფოები ცალკე სახელმწიფოებად ითვლებოდნენ და არა — ერთიან, მთლიან საქართველოდ, განა გასაკვირია, რომ მეფეობა და მთავრება ხშირად ერთმანეთს ეჭვით და უნდობლად უყურებდნენ?

განა ერეკლეს ზოგიერთ ნაბიჯს არ უნდა გამოეწვია სოლომონის ეჭვი, რომ მის წინააღმდეგ შეთქმულებას ამზადებდნენ?

ცნობილია, რომ კაცია დადიანი, რაჭის ერისთავი როსტომი და სხვა ფეოდალები ყოველნაირად ცდილობდნენ სოლომონ მეფის ტახტიდან ჩამოგდებას, ან მისი ხელისუფლების შეზღუდვასა და დასუსტებას მაინც.

როგორ უნდა შეეხედა სოლომონს ერეკლესა და კაცია დადიანის დამოყრდნობისთვის? დადიანმა ერეკლეს და, ელისაბედი, შერიორი ცოლად. განა ეს სოლომონთან ბრძოლაში დადიანის პოზიციას არ აძლიერებდა?

როცა სოლომონს მისი მემკვიდრე ალექსანდრე ბატონიშვილი აუშენდრდა და გაიქცა, რატომ შეიფარა იგი ერეკლე მეორემ? — რატომ მოხდა ასე? ბევრი ასეთი „რატომ“ არის

ამ მეფეთა ცხოვრებაში, მაგრამ, საერთოდ, ისინი მაინც რჩებიან ქართველი ხალხის საამაყო და საყვარელ გმირებად, რადგან მთელი სიცოცხლე ქართული მიწის დაცვას, ქართველი ხალხის გადარჩენას, გარეშე მტრებთან დაუსრულებელ ომებს შესწირეს და კიდევ ერთი გარემოება ბატონი შალვა ხიდაშელის წერილს რომ ნაიკითხავს მკითხველი, ისეთი შთაბეჭდილება დარჩება, თითქოს ეს ორი მეფე ერთმანეთის მტრობის მეტს არა-

ნაკო დადიანი მოგვითხრობს: 1780 წელს აფხაზეთს ფლობდნენ ზოგრაბ, ქელიშ-აბ-მედ-ბეგ და ბეჟირ-ბეგ შარვაშიძენი. ამათ მოიწვიეს ჯიქში, ანანა ზესუნა და მანუჩიძე და წამოვიდნენ სამეგრელოს დასაცავად. ასაჩივრებლად, ტყვეთა სამოწყვლად.

„... მაშინ თუმცა იყვნენ მტერად მეფე სოლომონ და დადიანი, გარნა მაშინცა მიუწერა ავთრადი მეფესა და შეუთვალა: „მოვიდნენ აგარიანნი დასამხრებლად ჩემდა და სამფლობელოთა ჩემისა და შებლაღვა ქრისტიანობისა და ნუ მოიხსენებ ჩვენ ორთა ურთიერთსა წყენებასა და მოვედ შემდეგ ჩემდა...“

სოლომონმა დაივინა და დადიანთან მტრობა. იმერეთის ლაშქრით მყისვე მიემგვლა მას და სისხლისმღვრელი ომის შემდეგ „... განმარჯვით სახელოვანად მეფესა და დადიანსა“. („ქართული ცხოვრება“, 1962, გვ. 180. შ. ბურჯანაძის გამოცემა).

ეს ყველაფერი ძალიან კარგად იცის ბატონმა შალვა ხიდაშელმა და მით უფრო საკვირველია, რომ იგი ყოველივე ამასვე რატომაც ღუმს, ერთ თბილ სიტყვასაც ვერ იმეტებს მრავალჭირამოვლილ მეფეზე.

დასასრულ, მოვუსმინოთ ვახტანგ ბატონიშვილს (ერეკლეს შვილს), რას ამბობს სოლომონზე და ამით დავამთავროთ.

სოლომონ პირველი იყო „მეოთხე მსახურებისა ტრფილი და სიმხენსა შინა ჩინებულს, სიმდაბლისა მოყვარე და სიტკობებით მოალერსე მხილველთა თვისთა. ამან დასაჯნა და დაამდაბლნა სამეფოსა შინა თავისი წინააღმდეგნი მშფოთარნი და ქვეყნის ამრევნი და პყო მშვიდობა იმერეთსა შინა“.

სძლია სერასკერსა ხონთქარისასა, აგრეთვე ლეკთა დიდეს მხედრობათა შთასრულს იმერეთად. განყარნა მუნ მყოფნი თურქნი, აღმოკვეთა კინილა ორნი დიდი ბოროტმოქმედბანი სრულიად იმერეთსა შინა, ესე იგი კაცთა კვლა და მპარობა. გარნა მესამე უბოროტესი ესე იგი ტყვის სყიდვა დროსა თვისსა სრულიად უწინო პყო“. (საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, ტ. IV, გვ. 671).

აი, ესაა მართებული და ხასიათება სოლომონის ღვაწლისა. იგი ჩვეულებრივი, რიგითი მეფე არ ყოფილა. ამიტომ, მისი სახელის ასე მოუხრებლად და უსაფუძვლოდ შებლაღვა, რბილად რომ ვთქვათ, არაფერს ეკადრება.

1993 წ. ღამამბარი P.S. ეს წერილი 7 თვის განსავლობაში იდო ერთ-ერთი გაზეთის რედაქციაში, მაგრამ ჩემთვის გაუგებარი მიზეზების გამო, არ დაიბეჭდა. მისი გამოქვეყნება კი საჭიროდ მიმაჩნია. სამწუხაროდ, ბატონი შალვა ხიდაშელი 1994 წლის სექტემბერში გარდაიცვალა. შეიძლება ვინმემ აწ გარდაცვლილ ავტორთან კამათი უხერხულად მიიჩნიოს. მე არ ვფიქრობ ასე. მე ბატონი შალვას ღვაწლმოსილ პირთვებას კი არ ვეხებ; არამედ ვაბათილებ მის წერილში გამოთქმულ უსაფუძვლო ბრალდებებს იმერეთის მეფე სოლომონ პირველის მიმართ. გარდა ამისა, თვით ბატონი შალვა ხიდაშელი თავის წერილებში ხომ ხშირად უყენებს ბრალდებებს ბევრ გარდაცვლილ ქართველ მოღვაწეს, აკრიტიკებს მათ შეხედულებებს და ეს უხერხულად არაფერს მიუჩნევია. მაშ, არ მესმის ამ წერილის გამოქვეყნება რატომ უნდა მიიჩნიოს ვინმემ უხერხულად?

„უმემკვიდრეოდ დარჩენილი სოლომონი, რომელიც ხშირად ავადმყოფობდა, როგორც ჩანს, საქართველოს პოლიტიკური მთლიანობის აღსადგენად იცნებოდა და იმერეთის სამეფო ტახტის საკითხს ერეკლე მეორესთან ათანხმებდა“. (იქვე, გვ. 677).

1772 წელს ერეკლე მეორემ ილაშქრა ახალქალაქზე. ერეკლემ სოლომონს სთხოვა, შეერთებოდა მას ამ ლაშქრობაში — „შეპრბენ ორივე მეფენი სურამის ბოლოს, გარდავებს მთა საციციანოსა, მივიდნენ და ჯავახეთის ახალქალაქს შემოადგნენ და ძლიერად შეაჭირვეს, კინილა ალბამედ. გარნა ამ წამსა მეფე იმერთა სოლომონ ფრიად ავად შეიქმნა საოფლით, რომელ სიკვდილ მოახლდა“. (ქართლის ცხოვრება, ნაწილი მეორე, სანკტ-პეტერბურგი, 1851, გვ. 493).

სოლომონი არა მარტო უშიშარი მეომარი და სარდალი იყო, არამედ — მიმტვერებელიც შინაურ მოწინააღმდეგეთა მიმართ, როცა საქმე საქართველოს მინანქლის, მისი ერთიანობის დაცვას ეხებოდა.

ნაკო დადიანი მოგვითხრობს: 1780 წელს აფხაზეთს ფლობდნენ ზოგრაბ, ქელიშ-აბ-მედ-ბეგ და ბეჟირ-ბეგ შარვაშიძენი. ამათ მოიწვიეს ჯიქში, ანანა ზესუნა და მანუჩიძე და წამოვიდნენ სამეგრელოს დასაცავად. ასაჩივრებლად, ტყვეთა სამოწყვლად.

„... მაშინ თუმცა იყვნენ მტერად მეფე სოლომონ და დადიანი, გარნა მაშინცა მიუწერა ავთრადი მეფესა და შეუთვალა: „მოვიდნენ აგარიანნი დასამხრებლად ჩემდა და სამფლობელოთა ჩემისა და შებლაღვა ქრისტიანობისა და ნუ მოიხსენებ ჩვენ ორთა ურთიერთსა წყენებასა და მოვედ შემდეგ ჩემდა...“

სოლომონმა დაივინა და დადიანთან მტრობა. იმერეთის ლაშქრით მყისვე მიემგვლა მას და სისხლისმღვრელი ომის შემდეგ „... განმარჯვით სახელოვანად მეფესა და დადიანსა“. („ქართული ცხოვრება“, 1962, გვ. 180. შ. ბურჯანაძის გამოცემა).

ეს ყველაფერი ძალიან კარგად იცის ბატონმა შალვა ხიდაშელმა და მით უფრო საკვირველია, რომ იგი ყოველივე ამასვე რატომაც ღუმს, ერთ თბილ სიტყვასაც ვერ იმეტებს მრავალჭირამოვლილ მეფეზე.

დასასრულ, მოვუსმინოთ ვახტანგ ბატონიშვილს (ერეკლეს შვილს), რას ამბობს სოლომონზე და ამით დავამთავროთ.

სოლომონ პირველი იყო „მეოთხე მსახურებისა ტრფილი და სიმხენსა შინა ჩინებულს, სიმდაბლისა მოყვარე და სიტკობებით მოალერსე მხილველთა თვისთა. ამან დასაჯნა და დაამდაბლნა სამეფოსა შინა თავისი წინააღმდეგნი მშფოთარნი და ქვეყნის ამრევნი და პყო მშვიდობა იმერეთსა შინა“.

სძლია სერასკერსა ხონთქარისასა, აგრეთვე ლეკთა დიდეს მხედრობათა შთასრულს იმერეთად. განყარნა მუნ მყოფნი თურქნი, აღმოკვეთა კინილა ორნი დიდი ბოროტმოქმედბანი სრულიად იმერეთსა შინა, ესე იგი კაცთა კვლა და მპარობა. გარნა მესამე უბოროტესი ესე იგი ტყვის სყიდვა დროსა თვისსა სრულიად უწინო პყო“. (საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, ტ. IV, გვ. 671).

აი, ესაა მართებული და ხასიათება სოლომონის ღვაწლისა. იგი ჩვეულებრივი, რიგითი მეფე არ ყოფილა. ამიტომ, მისი სახელის ასე მოუხრებლად და უსაფუძვლოდ შებლაღვა, რბილად რომ ვთქვათ, არაფერს ეკადრება.

1993 წ. ღამამბარი P.S. ეს წერილი 7 თვის განსავლობაში იდო ერთ-ერთი გაზეთის რედაქციაში, მაგრამ ჩემთვის გაუგებარი მიზეზების გამო, არ დაიბეჭდა. მისი გამოქვეყნება კი საჭიროდ მიმაჩნია. სამწუხაროდ, ბატონი შალვა ხიდაშელი 1994 წლის სექტემბერში გარდაიცვალა. შეიძლება ვინმემ აწ გარდაცვლილ ავტორთან კამათი უხერხულად მიიჩნიოს. მე არ ვფიქრობ ასე. მე ბატონი შალვას ღვაწლმოსილ პირთვებას კი არ ვეხებ; არამედ ვაბათილებ მის წერილში გამოთქმულ უსაფუძვლო ბრალდებებს იმერეთის მეფე სოლომონ პირველის მიმართ. გარდა ამისა, თვით ბატონი შალვა ხიდაშელი თავის წერილებში ხომ ხშირად უყენებს ბრალდებებს ბევრ გარდაცვლილ ქართველ მოღვაწეს, აკრიტიკებს მათ შეხედულებებს და ეს უხერხულად არაფერს მიუჩნევია. მაშ, არ მესმის ამ წერილის გამოქვეყნება რატომ უნდა მიიჩნიოს ვინმემ უხერხულად?

1994 წ. ოქტომბერი მიხეილ კეკელიძე

ივანე გომართელი

ცნობილი ქართველი ექიმი, მწერალი, კრიტიკოსი, პუბლიცისტი და საზოგადო მოღვაწე ივანე გომართელი პირველ სახელმწიფო სათათბიროში წარგზავნილ ქართველ დეპუტატთა შორის ყველაზე ახალგაზრდა იყო, მაგრამ ყველაზე პოპულარული, განსაკუთრებით დასავლეთ საქართველოს მოსახლეობას შორის. მისი, როგორც ნამდვილი სახალხო პეტრ-ნალის პოპულარობა განპირობებული იყო უპირველესად აღამიანებისადმი უანგარო სამსახურით; მოგვსენებთან, ავადმყოფობებში ეროვნული, სარწმუნოებრივი თუ წოდებრივი ანსხვევები არ იცის და არც იგი-გომართელი ჰყოფდა თავის შევირგებულ პაციენტებს ამ ნიშნების მიხედვით. ხალხში დიდძალი შემოტრიანილი გადმოცემები ივ-გომართელის უანგარო დამხმარებაზე ღარიბი პაციენტებისადმი; ამ პოპულარობას ივ-გომართელმა ხანდაზმულობაში კი არ მიიღწია, არამედ თავისი მოღვაწეობის დასაწყისშივე, სრულიად ახალგაზრდად.

ივანე გომართელი დაიბადა 1875 წლის 2 ოქტომბერს, შორაპნის გზის სოფ. გორისაში, გლეხის ოჯახში. იგი ცნობილი ქართველი მწერლის გიორგი წერეთლის თანასოფელი იყო და ბავშვობიდანვე ახლო ზრთიერობა და მეგობრობა აკავშირებდა მწერლის შვილებთან — კაკაბერძენთან და დავითთან. ივანე ბავშვობიდანვე გატაცებული ყოფილა ლიტერატურითა და საქართველოს ისტორიით. გამორჩეული ნიჭის გამო მიუძღვნია მას გერმანიის მეფის ანასტასია თუშინაშვილ-წერეთლის ყურადღება. სწორედ მისი დახმარებით ივ-გომართელი თბილისის მეორე ვაჟთა გიმნაზიაში მიუღია, რომელიც 1894 წელს ოქროს მედალზე დასრულდა და მოსკოვის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე ჩარიცხულა. უნივერსიტეტში წავლისას იგი სახელმწიფო სტაჟინ-ლიანტი იყო, რაც მას ავადმყოფობაზე განათლებების მიღების შემდეგ უფრო იქმნა საზოგადო, სადაც ხელი-სუფლები მიიჩნედა საჭიროდ. ასეც მოხდა, სამშობლოში დაბრუნებული ახალგაზრდა ექიმი სოფ. ბარაღეთში გაგზავნეს, შემდეგ თბილისის მიხეილის სახელობის საავადმყოფოში გადმოიყვანეს, ბოლოს კი დიდი ჯიხა-შის მოსახლეობას მკურნალობდა. სავალდებულო სამსახურის გასვლის შემდეგ მშობლიურ სოფელ გორისა-შია, მაგრამ მალე ქუთაისში გადადის საცხოვრებლად და სამუშაოდ. აქ მან სულ მოკლე ხანში მოიპოვა საყოველთაო სიყვარული და პატივისცემა. ხალხმა მას ზედმეტ სახელად „ღარიბთა ექიმი“ შეარქვა. მოგვიანებით გაზეთი „ტიფლისსკი ლისტოკი“-მ წერდა: „მისი საავადმყოფოში მიდიოდნენ არა მარტო ქუთაისის, არამედ მთელი დასავლეთ საქართველოს ყველა მახრის ავადმყოფები“.

მიუხედავად საექიმო პრაქტიკით უკიდურესად გადატვირთვისა, ივ-გომართელი მაინც პოულობდა დროს ქართულ პრესაში სათანამშრომლოდ. აღსანიშნავია, რომ იგი, სტუდენტობის წლებიდან მოყოლებული, სისტემატურად ბეჭდავდა თავის წერილებს ჟურნალებში: „ჯგერა“, „ნაქალაქი“, „მოგზაურობა“ გაზეთებში — „ივერია“, „კელო“, „ალიონი“ და სხვ. წერდა მოთხრობებს, პიესებს, ნარკვევებს, პუბლიცისტურ წერილებს, პოპულარულ სამეცნიერო სტატიებსა და ა.შ.

ივ-გომართელი მოღვაწეობის დასაწყისიდანვე ერთ-ერთი აქტიური „მესამედასელი“ იყო, ხოლო შემდეგ მწვერვალზე აღმართა. ერთხანს ლადო დარჩიშვილს ედგა მხარში და გაზეთ „ალიონის“ უანგარო თანამშრომელი იყო. 1905 წლის რევოლუციის აღმავლობის პერიოდში მუშაობდა ხალხის მეათაურთა შორის იდგა და თვითმპყრობლური ხელისუფლე-

ბის დამხმარებისთვის იბრძოდა. რევოლუციის დამარცხების შემდეგ კი საზოგადოება, ეწევაში, გატყვევით უშველა თავს. 1906 წლის დასაწყისში, როცა პირველი სახელმწიფო სათათბიროს არჩევნების კამპანია გაჩაღდა, ივ-გომართელიც დეპუტატობის კანდიდატად წამოაყენეს ქუთაისის გუბერნიიდან. მისი სახელის მქონე პირიდან არჩევნებში გამარჯვება არ გასჭირვებია და სხვა ქართველ დეპუტატებთან ერთად პეტერბურგს გაემგზავრა.

სათათბიროს დათხოვნის შემდეგ ივ-გომართელიც, როგორც „ვიბორგის მოწოდებაზე“ ხელისმომწერი, სამართალში მიიქცა, მაგრამ დაპატიმრებას თავი დააღწია და მიმალა. მას დაუსწრებლად განუსაზღვრეს სასჯელის ის ზომა, რაც სხვა დეპუტატ-ფილიტებს არგუნეს... სამშობლოში დაბრუნებული თბილისში მკვიდრდება სამოლოოდ. აგრძელებს სამკურნალო პრაქტიკას და აქტიურ საზოგადოებრივ საქმიანობას. 1910 წელს ივ-გომართელს აბატიმრებენ და ერთი წელი მტკიცის ციხეში ჰყავთ გამოკეტვით. თვითმპყრობელობის დამხმარის შემდეგ მას ჯერ საქართველოს ეროვნულ საბჭოში ირჩევენ, ხოლო მოგვიანებით დამფუძნებელი კრების დეპუტატია. საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს ხელშეკრულების დასრულების შემდეგ ივ-გომართელი ემიგრაციაში არ წასულა... პოლიტიკურ საქმიანობას ჩამოშორებული საექიმო პრაქტიკასა და ლიტერატურულ მოღვაწეობას ეწეოდა.

გარდაიცვალა 1938 წლის 19 აპრილს და ვერის ახალ სასაფლაოზე დაკრძალული.

+++

ახლა მოკლედ იმაზე, თუ რით გამოიჩინა თავი ივ-გომართელმა პირველ სახელმწიფო სათათბიროში მოღვაწეობისას. მან პირველი გამოსვლისთანავე მიიქცია ყურადღება ხელისუფლების კურსისადმი უკომპრომისო დამოკიდებულებითა და „დიდი რუსი ხალხის“ ზოგადი გადაცილებული ქება-დიდებათ.

ზრის საილუსტრაციოდ მიზანშეწონილად მიგვაჩნია მოკლე ციტირება მისი გამოსვლებიდან, რათა უფრო თვალსაჩინო გახდეს დღევანდელი მკითხველისთვის, თუ რა აწუხებდა ქართველ დეპუტატს: „ჩვენი მიწა გრცელია და უხვი, მაგრამ მასში წყაროები არ არის, — ამბობდნენ რუსი ხალხის წარმომადგენლები წინათ, — ასე დაიწყო თავისი გამოსვლა ივ-გომართელმა. „მას შემდეგ რამდენიმე საუკუნე გავიდა, რაც საქმარისი უნდა ყოფილიყო იმისთვის, რომ ჩვენს მთავრობას ესწავლა და გაეყო თუ რა წარმოადგენს სამოქალაქო ცხოვრების მოწვე-სრიგების გაგრძელებას... მაგრამ, ვთქვით, მთავრობამ გადაჭრით გერაფერი ვერ ისწავლა და ჩვენ იგვეს გამეორება გვიწევს, რასაც ჩვენი წინაპრები მრავალი საუკუნის წინ ამბობდნენ“.

ამ სიტყვებიდანვე უკვე ნათლად ჩანს, რომ დიდი რუსეთის ბედით გულდათუთებული ადამიანი ლაპარაკობს. მისთვის მთავარია ზოგად-რუსული საკითხები...

„ბატონო დეპუტატებო, მიმოიხედეთ ირგვლივ. მდგომარეობა საშინელი, უნუგეშო და აუტანელია. ასე ცხოვრება შეუძლებელია. სუნთქვა სულ უფრო და უფრო ძნელდება. მთავრობა ყველაფერზე მიდის, რათა ძირშივე ჩაახშოს განმათავისუფლებელი მოძრაობა; მას არ სჩვენია საჭიროდ გამოაცხადოს თავისი თავი ხალხის მტრად. მთავრობის მიერ განუწყვეტელმა რეპრესიებმა ჩვენი სამშობლო, ერთ დიდ პოლიციურ ბნაქად აქცია“.

ივ-გომართელი ყურადღებას ამახვილებს ბეჭდვითი სიტყვის თავისუფლებაზე და მიუთითებს: „სიტყვის თავისუფლება თითოეული მოქალა-

ივანე გომართელი — პირველი სათათბიროს დეპუტატი

ქის ბუნებრივი, თანდაყოლილი და განუყოფელი უფლებაა... ძალმომრეობა თავისუფალ სიტყვაზე ყველაზე უფრო საფაველ ძალადობას წარმოადგენს. ბეჭდვითი სიტყვის საქმე კიდევ უფრო ცუდად არის განაპირა მხარეებში, იქ ყოველგვარი საბანკს, ყოველგვარი დანაშაულის, ყოველგვარი წინასწარი გაფრთხილების გარეშე ზურავენ და კონფისკაციას უკეთებენ გაზეთებს“...

ამის შემდეგ ივ-გომართელი წერს: „შეხვედით, ბატონებო, დიდი რუსი ხალხი ირანზედა. დიდი რუსი ხალხი იწყებს მოძრაობას. მე-ღარ-მუნებელი ვარ და ვფიქრობ, რომ ბევრი ჩვენიგან დაიწყებენ უფრო, რომ ეს დიდი რუსი ხალხი თავის თავში იპოვის საქმარის ძაღებს და მოიპოვებს თავისუფლებასა და ბედნიერებას...“

დაე, იჭიუტოს მთავრობამ, ისტორიამ მას უკვე განუშხადა სასაყვედილი განაჩენი... ჩვენ გავიმარჯვებთ!“

ივ-გომართელმა აქტიური მონაწილეობა მიიღო სათათბიროში აგრარული საკითხის განხილვაში. ეს ბუნებრივიც იყო, რადგან იგი გლეხობისგან იყო წარგზავნილი სახელმწიფო სათათბიროში.

ივ-გომართელი კონკრეტულ ფაქტებს უხმობდა იმ არაადამიანური ღონისძიებების შესახებ, რასაც მთავრობა კავკასიაში, კერძოდ, საქართველოში გლეხობის მიმართ ახორციელებდა ე.წ. „გზაუკეთების“ სახით.

„თქვენ, ალბათ, არ იცით, სახელმწიფო სათათბიროს ბატონო წევრებო, თუ რას ნიშნავს ეს გზაუკეთებები? მთელი ასეული კახელებისა და ჯარისკაცებისა, — ბოლო დროს უფრო ხშირად კახელებისა, — იგზავნება სოფელში... გლეხობა მათგან განიცდის ყოველგვარ ძალადობას, ყოველგვარ ძარცვა-გლეჯას; ყოველგვარ ცემა-ტყეპას. ეს ჯერ კიდევ ყველაფერი არ არის. ყველაზე საშინელი კი ისაა, რომ გლეხის ქალებს აუპატიურებენ. ეს კი ჩვენთან ისეთ სირცხვილად ითვლება, რომ მრავალი ქალი ამის შემდეგ თვითმკვლელობით ამთავრებს სიცოცხლეს“.

ორატორის ზნით, სწორედ ასეთმა სისასტიკემ მიიყვანა გლეხა-ობა, იარაღისთვის მოეკიდა ხელი...

ივ-გომართელს მოჰყავდა ამაზრზეი მაგალითები იმის თაობაზე, რასაც მეფის ხელისუფლების მიერ ხელდასმული დამსჯელი რაზმები სჩადიოდნენ ქუთაისის გუბერნიის სოფლებსა და დაბა-ქალაქებში. „საქართველოს ადგილზე მხოლოდ და მხოლოდ ნანგრევებია. ყველა სოფელი, სადაც კი გლეხური ორგანიზაციები არსებობდნენ, ჯერ დაანგრეს და შემდეგ გადაწვეს...“

ივ-გომართელი იქვე მოაგონებდა სათათბიროს წევრებს რომ „ქართველი ხალხის არსებობის შესახებ საბუთებს რაზეც დიდის შორეულ ეპოქაში გადაყვარდა და ამ ნანგრძლივი არსებობის მანძილზე საქართველოს არ ახსოვს ასეთი შემთხვევები, რომ ასეთი ნგრევა განეცადოს მტრისგან, რაც მან საკუთარი მთავრობის მხრიდან განიცადა... ქართველებს ახსოვთ ერთი შემთხვევა, როცა სპარსელებმა დაიარბიეს აღმოსავლეთი საქართველო, მაგრამ ის დარბევა არაფერია იმასთან შედარებით, რომელიც საქართველომ ჩვენი მთავრობის მხრიდან განიცადა. უნდა შევნიშნოთ, რომ ეს აღმოსავლელი დესპოტი უფრო კეთილშობილი და ცივილიზებული იყო, ვინაიდან მასთან, როცა ქართველები მონანიებით ცხადდებოდნენ, იგი მათ პატიობდა, არ კლავდა, არ უუპატიურებდა ქალებს, არ ძარცვავდა მათ, არ სწვავდა მათ სოფლებს; ახლა კი უამრავია ასეთი შემთხვევა... ამის შემდეგ ის, რომ საქართველოს ერთ-ერთი საუკეთესო ნაწილის, ქუთაისის გუბერნიის ადგილას, მხოლოდ ნანგრევები-ლა დარჩა...“

გამთავრებ რა ჩემს სიტყვას, არ შემიძლია არ მივმართო რუს ხალხს და არ უთხრა მას: მთავრობა, რომელიც დაუნდობლად არბევს მთელს რუსეთს, მთელს ამიერკავკასიას და იმპერიის სხვა ნაწილებს, არ არის ხალხის მთავრობა, არამედ იგი მისი მტერია, ხალხის ჯალათი. მე მგერა, რომ რუსი ხალხი ამ ამოთანხმს გაიგონებს“.

პირველ სახელმწიფო სათათბიროში მოღვაწეობისას ივ-გომართელმა, მტერ-მოყვარის ყურადღება, უპირველეს ყოვლისა, მიმართა თავისი ცეცხლოვანი გამოსვლებით, რომლებიც არსებული წყობილების წინააღმდეგ იყო მიმართული.

ბაჟა საითიძე

როსა გაკეთდა შეუძლია იგი იქნეს, იგივეა ტოპოგრაფიკული ტიპის დასაცავად საინჟინერო არსებულმა მოსწავლეთა ეკოლოგიურმა საზოგადოებამ უკვე მოახერხა გადაერჩინა 40 აკო ტროპეული ტყე... კოსტარეკაში სკოლიდან შინ მიმავალი ბავშვები გზაზე აგროვებენ ძველ გაზეთებს, თუნუქის ცარიელ ყუთებს და აბარებენ მეორადი ნედლეულის გადამამუშავებელ ქარხანას. მიღებულ ფულს მთლიანად გზავნიან საერთაშორისო საბავშვო პროგრამის ანგარიშზე. პროგრამა კი ითვალისწინებს შეისყიდოს ტროპეული ტყეების დაცვის უფლება.

სკოლის განაჩენი

ლონდონის ერთ-ერთ სკოლაში მასწავლებლებმა ყურადღება მიაქციეს იმას, რომ რამდენიმე მოსწავლე სკოლაში აღარ საუზმობდა. აღმოჩნდა, რომ სკოლის 4 ხუთიგანი უფროსკლასელი 7-11 წლის ბავშვებს შინიდან სასაუზმოდ წამოიღებულ ფულს ართმევდა. ამ კლასიკურად ქვეულ სასკოლო პრობლემის გადასაჭრელად საქმე გადაეცა სასკოლო სასამართლოს.

ასეთი სასამართლოები მოქმედებენ ინგლისის დაახლოებით 30 სკოლაში. ტრიბუნალში შედის 5 წევრი. აქედან 2 მოსწავლე მთელი სკოლის ამორჩეულია, 2 მოსწავლე — ადმინისტრაციის მიერ დანიშნული და ერთი მასწავლებელი. ამ კერძო შემთხვევაში განაჩენი ასეთი იყო: 1. დამნაშავეებმა გამოძალბული ფული მთლიანად დაუბრუნონ დაზარალებულთ; 2. მომხდარი ფაქტის შესახებ ეცნობოს მშობლებს; 3. ხუთიგანი სკოლის კავშირს სხვადასხვა მაგი-ლებთან დასხდნენ.

სინალისის კურსები

ინგლისის ზოგ ქალაქში საშუალო სასწავლებლებთან გაიხსნა ეგრეთ წოდებული სინალისის კურსები, რომლებზეც განათლების დარგის მუშაკები დიდ იმედებს ამყარებენ. კურსებზე მსმენელებად მიიღებიან ბავშვები 12 წლის ასაკამდე, ლექციებს კი მოწვეული პროფესიონალი მსახიობები და კლოუნები ატარებენ. სწავლების ვადა სამი თვეა. „კურსდამთავრებულს“ არაფერი ევალება — არც შეძენილი ცოდნის სხედიმისთვის გაზიარება და არც გამოცდების ჩაბარება. ბრიტანელი მედიცინის მუშაკები ფიქრობენ, რომ ამ სიახლეს უკვე მოჰყვა გარკვეული შედეგი: „კურსდამთავრებულნი“ სხვა თანატოლებზე უფრო ხალისიანები არიან და, რაც მთავარია, მოულოდნელად კეთილშობილურნი გახდნენ. ახლა დანიისა და პოლანდიის სკოლებშიც ცდილობენ ინგლისელთა გამოცდილება გადაიღონ.

მოლაპარაკე მაღვიძარა

ტოკიოს მაღაზიებში გამოჩნდა უჩვეულო საათი-მაღვიძარა. მექანიზმში ზარის ფუნქციას ასრულებს მაგნიტური ფირი, რომელზედაც საათის მფლობელი საკუთარ ხმას წერს. ეს ორიგინალური საათი, გამოგონებლის აზრით, დახმარებას გაუწევს პირველ ყოვლისა იმ შიშობებს, რომლებიც ადრე იწყებენ მუშაობას და შინ მხოლოდ პატარებს ტოვებენ. წასვლის წინ შიშობილი, თავისი ხასიათიდან გამომდინარე, ბავშვს უტოვებს თავისებურ მოლაპარაკე წერილს: „აი, გენაცვალე, უკვე დროა“, „თვალები გაახილე“, „შე უსაქმურო“, ან კიდევ „რამდენ ხანს უნდა იგორაო ლოვინში?“

26 მარტს განგლადუის ეროვნული დღესასწაულია — დამოუკიდებლობის დღე

განგლადუის რესპუბლიკა მდებარეობს სამხრეთ აზიის სუბკონტინენტის ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილში, განგა — ბრაჰმპუტრის დელტაზე. მისი სახელმწიფო შემოღობულია ინდოეთი და მიანმა. სანაპირო ხაზი ძალზედ დანაწევრებულია, რელიეფში ჭარბობს დაბლობი, მთები ბუნებრივად გვხვდება ქვეყნის აღმოსავლეთში — ლუშაის და ჩიტაგონგას მთებში. სასარგებლო წიაღისეულიდან აღსანიშნავია ბუნებრივი გაზი, დაბალხარისხიანი ნახშირი, სამშენებლო მასალა. ქვეყნის კლიმატი სუბტროპიკული, მუსონურია, მაღალი სინოტივის. მკვეთრად განასხვავებენ ორ სეზონს: ნოტიოს (მაისი — ოქტომბრის ჩათვლით) და მშრალს (ნოემბრიდან მაისამდე). განგლადუის პიდროგრაფიული ქსელი ძირითადად წარმოადგენს განგა — ბრაჰმპუტრის სისტემით. ამ მდინარეთა შესართავთან შექმნილია მსოფლიოში ერთ-ერთი უდიდესი დელტა დიდძალი კუნძულებითა და ნოღებით. ხშირია წყალდიდობა, განსაკუთრებით, მაშინ, როდესაც მიმდინარე მთებში თოვლის ინტენსიური დნობა იწყება. ტყეებს უკავიათ ტერიტორიის მხოლოდ 7 პროცენტს.

მოსახლეობის რაოდენობის მხრივ განგლადუი შედის მსოფლიოს სახელმწიფოთა დიდ ათეულში. სიმჭიდროვეც აქ ერთ-ერთი უმაღლესია მთელს მსოფლიოში — 527 კაცი 1 კმ.

კმ-ზე. ბუნგალადუი შეადგენს ქვეყნის მოსახლეობის 98 პროცენტს. უმცირესობას წარმოადგენენ ჩაკები, სანტალები, მოგები. მოსახლეობის უდიდესი ნაწილი ისლამის მიმდევარია (მორწმუნეთა 87 პროცენტი).

1757 — 1947 წლებში განგლადუის თანამედროვე ტერიტორია შედიოდა ბრიტანეთის იმპერიაში. 1971 წლამდე კი იგი წარმოადგენდა პაკისტანის აღმოსავლეთ ნაწილს, რომელიც

განგლადუი

ფართობი — 142,7 ათასი კვ.კმ
მოსახლეობა — 119 მილიონი კაცი
დედაქალაქი: დაკა — 5,3 მილ. კაცი გარეუბნებითურთ

ქვეყნის ძირითადი ტერიტორიისაგან დაშორებული იყო 1600 კმ-ით.

1971 წლის 26 მარტს აღმოსავლეთ ბუნგალადუის ტერიტორიას გამოცხადდა განგლადუის დამოუკიდებლობა.

განგლადუი რესპუბლიკა, ქვეყანაში მოქმედებს 1975 წელს მიღებული კონსტიტუცია. სახელმწიფოს მეთაურია პრეზიდენტი, რომელსაც ირჩევენ 5 წლის ვადით. იგი ასევე

შეიარაღებული ძალების მთავარსარდალი. საკანონმდებლო ხელისუფლება ერთპალატიანი ეროვნული კრების — პარლამენტის ხელშია, სადაც 330 დეპუტატს ირჩევენ 5 წლის ვადით. განგლადუი მრავალპარტიული ქვეყანაა.

ქვეყანა ადმინისტრაციულ თვალსაზრისით დაყოფილია ოთხ ოლქად, რომლებიც, თავის მხრივ, 19 რაიონად იყოფა.

განგლადუი აგრარუ-

ლი ქვეყანაა, მოსახლეობის 75 პროცენტი დასაქმებულია სოფლის მეურნეობაში, სადაც წამყვანია მემცენარეობა. ძირითადი კულტურებია: ჯუთი, ბრინჯი, ხორბალი, შაქრის ლერწამი, ჩაი, თამბაქო. მეცხოველეობა მეორეხარისხოვანი დარგია.

ქვეყნის ეკონომიკაში გაბატონებულია სამი სექტორი: სახელმწიფო, კოოპერატიული და კერძო. განსაკუთრებული ყურადღება

ექვეყნის კერძო სექტორის განვითარებას, რომელიც ძირითადად ფართოვდება დენაციონალიზირებული დარგების ხარჯზე ქვეყნის ეროვნულ შემოსავალში მრეწველობის წილი მცირდება. უმნიშვნელოა მოპოვებითი მრეწველობის დარგების როლი. განსაკუთრებული აღვლი უკავია ქიმიურ, საფუიქრო, ჯუთის და შაქრის, ასევე ჩაის და ტყავის გადამამუშავებელ საქმიანობას. ქვეყანაში მსხვილ საწარმოებს განეკუთვნებიან მეტალურგიული და ნავთობგადამამუშავებელი ციკლის ქარხნები.

განგლადუის რესპუბლიკა გაეროს და თანამეგობრობის წევრი ქვეყანაა.

ქვეყნის დედაქალაქი დაკა რესპუბლიკის მნიშვნელოვანი პოლიტიკური, კულტურული და ეკონომიკური მნიშვნელობის ცენტრია, სადაც განლაგებულია სამთავრობო და მშენებელ წამყვანი პოლიტიკური პარტიის შტაბ-ბინა. დირს-შესანიშნაობათა შორის აღსანიშნავია ლალ-ბაგის ციხე-სიმაგრე, ბიბი პარის მავსოლეუმი, სატ-გუმბადის მეჩეთი და სხვა...

დიპლომატიური ურთიერთობა საქართველოს და განგლადუის შორის დამყარდა 1992 27 აგვისტოს.

ბიკ ჰანტური,
მედავოგი

სხვადასხვა

რაჰმან სიტარას

ეროვნული

რაჰმან სიტარასი — ინდოელი კომპოზიტორი, რომელიც მრავალრიცხოვან ნაწარმოებში გამოიყენებდა ინდოელ მუსიკოსთა მემკვიდრეობას. მისი ნაწარმოებები მსოფლიოში უამრავი ადამიანის გულს მოიგო.

ქმარაბის დაცვის

ცენტრი

დანიშნულია შიშველი მიწების დაცვის ცენტრი, რომელიც მორალურ და პატრიარქალურ დახმარებას პირდება დაჩაგრულ ქმარებს. ცენტრის ერთ-ერთი მრეწველის აზრით, ათასობით დანიშნული მამაკაცი საშინელ შევიწროებას განიცდის ცოდნისაგან, მაგრამ მათ საკმარისი გამოთქმისაც კი ეწინაა. ცოდნის მართი საყვედურს დღეს ბელგაში ყველაზე დიდი ტახტ ადევს.

ციხე კალმის

ფოტოლისაგან

ქოქოსის ბაღის ბევრი სარგებლობის მოტანა შეუძლია. ის გასათბობადც გამოდგება და გასაძიებლადაც. წყურვილსაც კლავს და შიმშილსაც აოცებს. საერთოდ, შეიძლება ითქვას, რომ მარტინაის როლი გადამდის მარტინაის ერთი უჩვეულო თვისებაზე მოუწევს.

ტუშოტუს არქიპელაგის გაშვების კუნძულებზე ქოქოსის ბაღის ფოტოლის, სპორტულ იარაღადაც ხმარობენ. სპორტსმენი მოკალათებს ფოტოლის და ასეთი სპორტული ტომოგონის სწრაფად ეშვება ქვიშაში დოუნის ფერდობზე. ამ სახეობის სპორტში თვალსაჩინო შედეგებსაც აღწევს.

3060 — 100

19 წლის მიშელი სუბერმარკეტის მოლარე იყო. 35 წლის მიშელზე კი, როგორც იტყვიან, კინოსტუდიებს ნადირობა აქვთ გამართული, მიშელ პუფიერი პასუხობს ამერიკელი ჟურნალისტს მარკ მორისონის შეკითხვებზე.

— საკუთარ თავზე ისე ლაპარაკობ, თითქმის დიდი განსაცდელისთვის დაგეგმილია, რატომ?

— მიზნის მიღწევას თუ დაეცა, ნებისმიერი დაბრკოლების გადალახვა ძალმიძს. ძალზე გიჟი და კერბი ვარ. კერპობას უფრო პირად ცხოვრებაში ვიჩენ, პროფესიულ საქმიანობაში კი უფრო დამთმობი ვარ. ადრე, როცა როლის მიღება მიწოდდა, რას არ ვაკეთებდი, ახლა კი, თუ რაიმე წინააღმდეგობას ვაწყდები, თავს ვიშვებდები: არა უშავს, სხვა ფილმში ვითამაშებ-მეთქი.

— ე.ა. ამჟამად უფრო დიდი არჩევანი გაქვს?

— ძირითადად კი, მაგრამ, უმეტესად შეიცვალა ჩემი ინტერესების სფერო. უპირატესობას პირად ცხოვრებას ვანიჭებ. როცა წარმატებებს მხოლოდ კარიერით აღწევ, გინდდება საკუთარი თავის პოვნის სურვილი. ადამიანს, უპირველეს ყოვლისა, საკუთარი თავი უნდა აინტერესებდეს.

— ბავშვის აყვანის გადაწყვეტილებაზე ხომ არ განაპირობა თქვენი არჩევანი?

— არა, ეს სწორედ არჩევანის შედეგია.

— იმპულსურად მოქმედებდი?

— არა, არა. ამაზე დიდი ხანია ვფიქრობდი. ვიცოდი, რომ აუცილებლად ვიშვებდები ბავშვს. ვფიქრობდი, ჯერ მე თვითონ გავაჩენ, მერე კი მაინც ვიშვებდი-მეთქი სხვას, მაგრამ, დედობის დრო დამიდგა და მეც მოვლენები გადავადგდი.

— გაგონა გინდდა?

— ჩემთან. გადასალბე მოედანთან ახლოს მანქანის მისამგელში დგას. მისი საწოლი. კარგი ხასიათის ბავშვია. ყველა მსახიობი მის სანახევად მოდის. ძალიან მოსწონს ასეთი ყურადღება.

— შენი თქმით, ძალზე მაკარი მშობლები გყოფილა. შენც მაკარი იქნები კლოდია-როზის მიმართ?

— მშობლების სიმკაცრეს მთლად უარყოფითად ვერ შევაფასებ. ბავშვებს უნდა შეუქმნა რაღაც სტრუქტურა, რაც ბრძოლის სურვილით

ვიღებ არანეგულბრები ადამიანია. ასე რომ არ იყოს, ალბათ, ცოლად გაყოლაზე არც ვიფიქრებდი.

— 7 წლის განმავლობაში პეტერ ჰორტონის ცოლი იყავი. რას ფიქრობ ქორწინებაზე?

— ჩემი — გათხოვილი ქალის ცხოვრება მომწონდა, მაგრამ, მე და ჩემი მუდღეულო ძალზე ახალგაზრდები ვიყავით. იგი 23 წლის იყო, არც მე ვიყავი მზად. ყველა იმ სერიოზული გამოცდისათვის, რითაც აღსავსეა ცოლ-ქმრული ცხოვრება. 15 წელი

— არა, ერთ ფილმში მეც გავშვიშედი. სხვებში არ მომიწია, ბუნებრივად ვარ, არ შემიძლია. არა, სიშიშვლეში თავისთავად ცუდი არაფერია, მაგრამ როცა ეს ექსპლუატაციამ გადადის, არ მომწონს. ძალადობა იქნება თუ ეროტიკა, ვერ ვიტან, როცა ქალებს საგნებით ვექცევინ.

— ამორალურად თვლი?

— სწორედ მორალის მხრივ, სიშიშვლეში ცუდს ვერაფერს ვხედავ. უბრალოდ, უსიამოვნო გარემოა შეუფერადი.

— მაშ, გავიშვებდაზე უარს ამბობ ხოლმე?

— მე არ ვამბობ, რომ არასოდეს გავშვიშებდები. გადადების დროს ყოველთვის ვაცხადებ — მეც გავიხდი ტანსაცმელს, თუკი ჩემი პარტნიორი გაიხდის. ხოლო თუ იგი აპირებს მიინცდამიან, შეიძლება მდგომარეობაში გამოჩენას, მე ამის არავითარი სურვილი არ მაქვს. თუმცა, ამგვარი გარიგებები ჩემთვის არ შემოუღობავს.

— შენ მსახიობის მეტაფორას, შონ კონერის, აღ მაჩინოს და ჯეკ ნიკოლსონის გვერდით, როგორ ახერხებ ეკრანზე სექსუალური აღმშენებელს?

— ესეც მსახიობის თამაშის ნაწილია. თუ ისეთი ადამიანთან თამაშობ, ვისაც ვერ იტან, ამას ხომ გამოამქლავებ. ისეთი შთაბეჭდილება უნდა მოახდინო, თითქმის ყველაფერი კარგად მიდის, ხოლო იმას რა ჯობს, როდესაც სასურველი პარტნიორი გყავს და მის გამოჩენაზე გაქცევის სურვილი არ გინდებია.

— ვინ არიან შენი მეგობრები?

— საბედნიეროდ თუ საუბედუროდ, ჩემი მეგობრების რიცხვი დიდი არ არის. ძალიან ბევრი ნაცნობი მაქვს. ბავშვობის სამი მეგობარია შემომჩნია.

— აქვთ თუარა რაიმე საერთო შენს მეგობარ მამაკაცებს?

— არავითარი. ისინი ფიზიკურად კი არ გვანან ერთმანეთს. მაგრამ ყველანი ძალზე ჭკვიანები არიან და დიდი იუმორის გრძნობა აქვთ. სწორედ ეს მომწონდა მათში.

შარლანო „Entrevue“
თარგმანი ნაწევრში

მიშელ პუფიერი: თუ ჩემი პარტნიორი ტანსაცმელს გაიხდის, მეც გავიშვებდი.

— არასოდეს დამიზუსტებია, მაგრამ გულის სიღრმეში მაინც გოგონას ვარჩევდი, რადგან, ჩემს აზრით, მარტონელა მშობელს სწორედ თავისი სქესის შვილი უნდა ჰყავდეს. თანაც ვთვლიდი, რომ გოგონას აღზრდა უფრო ადვილი იქნებოდა.

— ბავშვის აყვანის შემდეგ ცხოვრება გაიადვილდა თუ გაიძნელდა?

— ერთიც და მეორეც, ახლა ყველა ჩემი არჩევანი ბავშვიდან გამომდინარეობს. ადრე, ჩემი ბედის პატრონი მე თვითონ ვიყავი, ახლა კი ვცდილობ, ყველაფერი ისე გავაკეთო, რომ ბავშვებისთვის უკეთესი იყოს.

— სახლში ვინმე გეხმარება?

— არა, ძიძა მოდის.

— ბავშვს თვითრეულს უცვლი ხოლმე?

— ამაში გასაოცარი არაფერია, მე ხომ, უბრალოდ, დედა ვარ.

— ყველაზე უფრო რა მოგწონს?

— ყველაფერი მომწონს... შეიძლება ის მომწონდეს, როცა დილით იღვიძებს და აკენიდან მომაშტერდება ან როცა გრძნობს, რომ ადგილის დროა, ეს არის ჭეშმარიტი სიცოცხლის სიხარული.

— სად იმყოფება კლოდია-როზი როცა მუშაობ?

— აღანთებს. გაცილებით უარესია, როცა ბავშვი მთლიანად საკუთარ თავს არის მიწოდებული, არც წესი იცის და არც რაიმეს დადასტურების უნარი აქვს.

— ამჟამად მარტონელა დედა ხარ, მთელი სიმამრ შენ დაგაწვა მხრებზე, ძალიან ხომ არ გაწვალდი?

— საერთოდ, მიჩვეული ვარ სიმამრის ტარებას, ისე რომ, ახალი არაფერია, რაც უფრო ვიზრდებოდი, მით მეტ პასუხისმგებლობას მაქონებდნენ, 6 წლის ვიყავი, როცა ჩემი დედი დაიბადნენ და მათ აღზრდაშიც ემონაწილეობდნენ, მუშაობა 14 წლიდან დავიწყე და მას შემდეგ აღარ შევიჩერებულვარ. ასე რომ, პასუხისმგებლობა ჩემთვის უცხო არ არის, ყოველთვის მას სთვს, რომ ყველაფერი ჩემი გასაკეთებელია. ალბათ, ცოტა სიამაყის ბრალიც არის, რაკი მგონია, რომ ყველაფერს სხვაზე უკეთ ვაკეთებ.

— შენ და დედა კელი დანიშნულები ხართ, სადაც წავიკითხე, რომ ბავშვის გამო დაშორდით.

— დიახ, ჩვენ დანიშნულები ვართ, მაგრამ ერთმანეთს არ დავშორებდით. დევიდმა ბავშვი ნახა თუ არა, სიხარულით ლამის გაგიცა. ალბათ, ბევრი მამაკაცი ამგვარ სიტუაციას ვერ აიტანდა, დევიდი კი ნამდ-

დამჭირდა, რომ გოგონა ქალად ქცეულიყო. ბევრი პრობლემა გაჩნდა, მეტრები კი უსიამოვნებდათ ეპიცენტრში ილმონდა.

— ახლა კვლავ აპირებ გათხოვებას?

— რასაკვირველია. მაგრამ აუცილებლობისთვის კი არ ვთხოვდები. ოჯახის შექმნა კარგად მოფიქრებული გადაწყვეტილების შედეგად უნდა განხორციელდეს.

— გატყობი, რომ უფრო ხანგრძლივი და მონოგამური ურთიერთობები გირჩევნიათ ეფემერულ კავშირებს.

— ეს უკანასკნელი ჩემს ბუნებას ვერ ვგუფებ, ცუდ ხასიათზე მაყენებს. მაშინვე ვგრძნობ, რომ აქედან არაფერი გამოვა და გაგაქცელების ინტერესს ვკარგავ. მქონია ურთიერთობა მამაკაცებთან, რომლებთანაც ვიცოდი, რომ არაფერი გამოვიდოდა, მაგრამ მაინც ვაფასებდი და ვფიქრობდი, რომ ცხოვრების გარკვეული ნაწილის ერთად გავლა შეგვეძლო... მაგრამ ვერაფრით ვიტან მამაკაცს, რომელთანაც მართლა არაფერი მაკავშირებს. ერთდროულად ორ-სამ მამაკაცს ნამდვილად ვერ შევხვდები.

— იმ დროს, როცა შენი ბევრი კოლეგა ეკრანზე დედობობდა რჩება, შენ თითქმის არ შიშვლებდი რატომ?

— 25 მარტი, 1995

21 მარტის „სპორტ-ექსპრესში“ გამოქვეყნდა ბორის ტოშნიანის ინტერვიუ გერმანიის ნაკრების წევრებთან ბერლინში (გერმანია). მოგვინახავს თავისი სახელით დაფარული, ეს არის მისი პირადი არაპროფიტული ორგანიზაციის მიერ დაფინანსებული პროექტები, რომლებიც ახლოს არის მისი პირადი დაფინანსებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით.

ბერლინში ბორის ტოშნიანის პირადი დაფინანსებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით.

ბერლინში ბორის ტოშნიანის პირადი დაფინანსებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით.

ბერლინში ბორის ტოშნიანის პირადი დაფინანსებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით.

ასეთი მოგზაურობების შემდეგ უფრო ადვილი იქნება, რასაც სახლში ეხვევი. საერთოდ კი, არ მჯერა, რომ თბილისში წარმოუდგენელი პირობები გველის. ჩვენი წარმოდგენილი იმყოფებოდა საქართველოს დედაქალაქში და სასტუმროს პირობები

მისაღებად მიიწვია. არც სტადიონს გამოუწვევია განსაკუთრებული შესაფერისება. საერთოდ, ყურადღებას ქართველებთან თამაშზე გამაფრთხილებს, სხვა არაფერი გაანტერესებს.

ამას წინათ, ჟურნალ „კიევისთვის“ მიცემულ ინტერვიუში ფრანკ ბეკენბაუერმა განაცხადა, რომ თამაშები ისეთი ტიპის ნაკრებებთან, როგორებიცაა მოლდავეთი, ალბანეთი და საქართველო, არაფერს მატებს უფბურთს. თქვენც ასე მიგაჩნიათ? კენჭისყრის შედეგით გამაფრთხილებს ხართ?

გერმანიის ფეხბურთის კავშირის პრეზიდენტმა ეგიდუს ბრაუნმა უკუაპირა მთელი თავისი გაცდენა. რათა ყოფილი სსრკ-ს ქვეყნები იმთავითვე უკუაპირა თავი თანაბარუფლებიდან წვერად ეგრძნოთ.

ბატონი ბრაუნი წინასწარი ტურნირებით ახალბედების შერჩევის კატეგორიული წინააღმდეგობა იყო. მისი ფილოსოფია ნათელია: ჩვენ ყველანაირად უნდა დავეხმაროთ ამ ქვეყნების ხალხებს ცხოვრების დონის ამაღლებაში. მათ შორის, ფეხბურთითაც

მოგვინახავს ვერ გამოიყურებიან შთაბეჭდილებები.

თქვენ უკვე ემზადებით საქართველოსთან მატჩისთვის. რა ურჩევთ თქვენს უფბურთელებს, განსაკუთრებული ყურადღება მინდორზე გის უნდა მიაქციონ?

ბოსნიანმა გაგვჩირა, თუმცა, თავად ფოტოსი სხვა აზრისაა

ბერლინში ბორის ტოშნიანის პირადი დაფინანსებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით.

ბერლინში ბორის ტოშნიანის პირადი დაფინანსებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით.

ბერლინში ბორის ტოშნიანის პირადი დაფინანსებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით.

ბერლინში ბორის ტოშნიანის პირადი დაფინანსებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით.

ბერლინში ბორის ტოშნიანის პირადი დაფინანსებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით, რომ ეს პროექტები გადარჩებიან და დაფინანსდებიან ფოტოსა და ვიდეოს საშუალებით.

სწორად ის პაოლო როსი

როსი გულშემატკივარს არ ახსოვს განსაკუთრებული იტალიელი თავდამსხმელი პაოლო როსი! იგი (დაიბადა 1956 წ. 23 სექტემბერს) მსოფლიოს 1982 წლის ჩემპიონატის საუკეთესო სწრაფი იყო (6 გოლი), საერთოდ კი მსოფლიო პირველობებზე 9 გოლი გაიტანა (3 — 1978 წლის არგენტინაში). იტალიის ნაკრებში 48 მატჩი ჩატარა და 20 ბურთი გაიტანა. თამაშობდა ტურინის „იუვენტუსში“ ვინჩენცის „ლანეროსიში“, „პერუჯაში“, „მილანში“. ამჟამად ავეჯის დასამზადებელი კომპანიის თანამშრომელია.

რას უფიქრობს პაოლო როსი საფეხბურთო პრობლემებზე?

როსი: როგორი თავდამსხმელი იყო ყველაზე უფრო სახიფათო მსოფლიოს უკანასკნელ ჩემპიონატში?

როსი: როგორი.

ლოგიკურია თუ არა ბრაზილიის ნაკრების გამარჯვება? ბრაზილიელები მთელი ჩემპიონატის განმავლობაში დომინირებდნენ და უმაღლესი წოდებაც დაიმსახურეს. შეეძლოთ თუ არა იტალიელებს მსოფლიო ჩემპიონები გამხდარიყვნენ? დარწმუნებული ვარ, შეეძლოთ. თითოეულ მატჩში საკი კარტის ახარტული მოთამაშესათვის დაუშვებელია. და უმარტივესადაც კიდეც. ნორვეგიელებთან გამოცვალა ბაჯრ და იტალიელებმა... მოიგეს! ბრაზილიელებთანაც ვაბანკე უნდა წასულიყყო და შემტევი შემაღვნილობა გამოეყენა! პირველ რიგში, სინონი! დაცვის ღრის ზიანის მიყენებითაც კი! ზომ გახსოვთ, რა დამართა ბრაზილიელებს დაცვა, როცა ის პოლანდიელებმა შეაფრთხილეს. მასობრივი შეტევისთვის ბრაზილიურ დაცვას შესაძლოა, ვერ გაეძლო, მათ ასეთ სიტუაციაში ტაფარული ვერ უშველიდა. იტალიელებს წაგებისა ემინი-

დაო და... წაგეს! მართალია, ეს პენალტების სერიის შემდეგ მოხდა, მაგრამ წაგება: არცთუ საკმაოდ ჩემპიონატში პირველად გადაწყვეტა რისი არ გაეწია, თავის სტილზე უარი თქვა და დამარცხდა კიდეც.

როგორი მოხდა, თქვენი აზრით, რომ ფინალში არც ერთი გოლი არ გასულა?

ბრაზილიელებმა, პირველად ამ ჩემპიონატში, უარი თქვეს შემტევი ფეხბურთზე. ამის შედეგად ორივე გუნდი ყრუ დაცვაში თამაშობდა. მხოლოდ თავისი კარის უსაფრთხოებაზე ფიქრობდა იმის გამო, რომ ერთმანეთს ორი თანაბარი კლასის გუნდი ხვდებოდა. ვერცერთმა ვერ შეძლო თამაშიდან გოლის გატანა.

როგორი ფიქრობთ, ფინალური მატჩის ურედ დამთავრების შემთხვევაში ყველაფერი 11-მეტრიანი დარტყმების სერიამ უნდა გადაწყვეტოს?

თუკი ძირითადი და დამატებითი დროის შემდეგ თანაბარი ანგარიში აღინიშნა, ჩემი აზრით, საჭიროა ერთი ან ორი დღის შემდეგ განმეორებითი მატჩის დანიშვნა, მაგრამ ამ მოთხოვნის რეგლამენტი ცოტა სხვანაირი უნდა იყოს. როცა ძირითადი დრო მთავრდება და დამატებითი იწყება, აქ თამაში პირველ გოლამდე, ანუ როგორც სხვანაირად ამბობენ, „უეცარ სიკვდილამდე“ უნდა გაგრძელდეს. ამ ახალი სისტემის გამოცდა უკვე მოხდა და, სამაგიეროდ, კარგად; კაპუა საერთაშორისო შეჯიბრებებში თუ 15 წუთიანი ორი ტაიმიც უშედეგოდ დამთავრდა, მაშინ მოთამაშეებმა 15-20 წუთი უნდა დაისვენონ, შემდეგ ორი ტაიმი ითამაშონ (თითოეული 5 წუთს გაგრძელდება). ამასთან მწვრთნელებს კიდევ ორი შეცდომის უფლება უნდა მიეცეთ. აქაც თამაში პირველ გოლამდე უნდა გაგრძელდეს. თუ ამანაც არ მოიტანა შედეგი, მაშინ, რა გაეწყობა, ისევ 11-მეტრიან დარტყმებს უნდა მივმართოთ.

კოპარსიული ტურნირი ქიქ-ბოქსინგში!

ახლოვდება დღე, როცა აზარტულ და ტემპერამენტთან ქართველ მკურნებელს საშუალება მიეცემა ნახოს ნამდვილ ვაჟკაცთა შერეინება. ისპარგებენ მსოფლიო საუკეთესოები. სრული „ფულ“ კონტაქტის წესებით. პროფესიული სპორტის შესაბამისად, როგორც გამარჯვებულ, ასევე დამარცხებულ სპორტსმენებს გადაეცემათ მნიშვნელოვანი ფულადი ჯილდოები.

განგვეთ და გვლით კომერციულ ტურნირზე. თქვენ შესაძლებლობა გექნებათ, ვაჟკაცი სანახაობის გარდა, ტოტალიზატორის თამაშითაც აბლულოთ წიგნები.

ტურნირის ორგანიზატორები დაინტერესებულნი არიან, გამოავლინონ საქართველოში საუკეთესო ქიქ-ბოქსინგელები (განმარტებისთვის „ქიქ-ბოქსინგი“ ითარგმნება, როგორც კრივი ფეხის დარტყმის უფლებით). ამიტომ, ტურნირში მონაწილეობის უფლების მისაღებად ეწყობა შესარჩევი ბრძოლები. ბრძოლებს აწყობს პროფესიონალ მოკრივეთა და ქიქ-ბოქსინგელთა ასოციაცია, ბარნოვის ქ. №46-ში არსებული კრივის დარბაზში (53-ე საშუალო სკოლის ტერიტორიაზე). შეჯიბრებაში მონაწილეობის მიღება შეუძლიათ, როგორც ქიქ-ბოქსინგელებს, ასევე „კარატისტებს“, „უშუ“-ისტებს და ყველა სხვა საბრძოლო ხელოვნების წარმომადგენლებს.

10 მარტს ჩატარებული შესარჩევი ბრძოლების შედეგები უკვე მოგაწოდეთ. დღეს მოგასწავნებთ 17 მარტს ჩატარებული ბრძოლების შედეგებს. პირველ ბრძოლაში იასპარეზებს 75-81 კგ. წონიანი კატეგორიის სპორტსმენებმა დ.ფრანკიშვილმა (საქართველოს რესპუბლიკის საბრძოლო ხელოვნების ფედერაცია) და ო.ტოლსტეიგოვმა (საქართველოს რესპუბლიკის ვეტერან მოკრივეთა საერთაშორისო ასოციაცია „რინგი“; სელმძღვანელი დ.კეკელიძე, მწვრთნელი გ.შაზოვარიანი). აღნიშნული ბრძოლა დაიწყო დ.ფრანკიშვილის აქტიურობით. რამდენჯერმე ფეხიც კარგად დაარტყა, მაგრამ ოლეგ ტოლსტეიგოვის კარგად ორგანიზებულ დაცვას ვერაფერი მოუხერხა, რამდენიმე ძლი-

ერი დარტყმის მიღების შემდეგ ნოკდაუნში აღმოჩნდა და გამარჯვება ტოლსტეიგოვს დაეთმო.

მეორე ბრძოლა ჩატარდა რ.კიკალიშვილსა (სპორტული კლუბი „ტინი“; მწვრთნელები თ.გელდიაშვილი, გ.შაზოვარიანი) და ე.არმაკიანს („უ-შუ“-ს სპორტული კლუბი „ოლიმპი“; მწვრთნელები ზ.ამაშელაშვილი, თ.კუტივაძე) შორის. სპორტსმენებმა იასპარეზებს 86-91 კგ. წონით კატეგორიაში. შეხვედრა წარმართა ყველასთვის მოულოდნელად: პირველი წამებიდანვე, კიკალიშვილის მიერ მიღებული მოულოდნელი მძიმე დარტყმის შემდეგ, გამოიყვანა არმაკიანის უპირატესობა. თუმცა, აღსანიშნავია, რომ არმაკიანმა თავი ვერ აჩვენა როგორც ქიქ-ბოქსინგელმა, მას არ უხმარია ფეხები. მან მონიშნა დამტყვნის შესაფერისი ეგრეთ წოდებული „ჩეხვა“, რისთვისაც კიკალიშვილს, ალბათ, მოძრავე სტილი, სწორი მანერები და შემხვედრი დარტყმები უნდა დაეპირისპირებინა. კიკალიშვილი კი პირიქით, თავად ცდილობდა შეეტირა და შემხვედრ დარტყმებს აწყდებოდა, რამაც გადამწყვეტად კიდევ ბრძოლის ბედი. კიკალიშვილი მესამე გაფრთხილების შემდეგ, რეგულაციის გ.ფაფაშვიამ მოხსნა შეჯიბრებიდან და გამარჯვება ე.არმაკიანს მიაკუთვნა.

მესამე შეხვედრაში იასპარეზებს ი.ყაფელაშვილმა (საქართველოს რესპუბლიკის საბრძოლო ხელოვნების ფედერაცია) და ა.ხეიბლიანმა (საქართველოს რესპუბლიკის ვეტერან მოკრივეთა საერთაშორისო ასოციაცია „რინგი“). გაიმარჯვა ი.ყაფელაშვილმა.

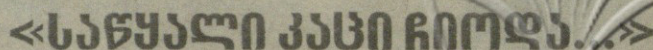
24 მარტს მოეწყობა ბრძოლები: დედოფლისწყაროს სპორტული კლუბი „ჩემპიონი“-ს სელმძღვანელი თამაზ ყარაგვამაშვილი, „უ-შუ“-ს სპორტული კლუბი „ოლიმპი“-ს, საქართველოს რესპუბლიკის საბრძოლო ხელოვნების ფედერაციის და „პროფესიონალ მოკრივეთა და ქიქ-ბოქსინგელთა“ ასოციაციის მიერ წარმოდგენილი განცხადების შესაბამისად.

შოთა ბითაძე

კალათბურთი დაინფორმირები. ტური

23 მარტს სპორტის სასახლეში განახლდა ეროვნული ჩემპიონატი კალათბურთში. გააცნობიერა გუნდები გამართული მატჩების შედეგებს:

1. „თორისი“ — „მერანი“ 65:56
2. „გეორგიკა“ — „თსუ“ 81:95
3. „დინამო“ — „აზოტი“ 101:58
4. „ქაქუტუხი“ — „შეგარდნი“ 110:52

აღარც ღმერთი გნამით, არც ხატნი
რა პატივს აძლევენ უფლისა
მართლმადიდებელ გნაყდრთ,
რამ არ ეცხუნებოთ უფალს.

თავისუფლების გზაზე ვართ
გზა, საესე ეკალ-ბარდებით,
ხაფანგში თავშეყოფილი
ეს რა შავ დღეში ვვარდებით,
ასე რა უფ დიდხანს გაგრძელდა.
გადავშენ-გადავგვარდებით.
სალამოს დამშეულები
სამსახურიდან ვბრუნდებით,
ცოლს ვეღარ მოვფერვებივარ
ორივე ერთად ვხუნდებით,
გათენებამდე პურისთვის
კუპონების თვლას ვუნდებით.
შარვლები გამიფართოვდა
ქამარს ვუმატე სერვლია,
რომ არ გამიწყვეს საოსრვე
მიშით ვერ დამიხველია.
ახალს მაინც ვერ ვიყიდი
რა მომიწევდა ხელია.
პროტიტეს არავის ვუცხადებ
არანაირი ფორმებით,
რეფორმები ვერ გაგვაძლავს,
რომც დარიგონ ტომრებით,
რედემდე უნდა გვირვენონ
ახალ-ახალი ნომრები?
ამდენ ლოდინში ჩამოვხბი,
აღარ ვვარგავარ კაცია,
ადრე, კომუნისტს ველოდი
ახლა, სტალილიზაციას,
არატიმდაც ბოლო არ უჩანს
ამ შიმშილობის აქციას.

— მომეჩმარე, ძამა, ჩემდა ვინდი, თუ?!

14. იკა. 17. კენგურუ. 19. მაგნიტი. 22. ასფალტი. 23. ოურმაღა. 24. მალ. 26. ეუსიდა.
29. ციალი. 31. უიარაღო. 32. ეთერი. 33. ობი. 34. ილინი.